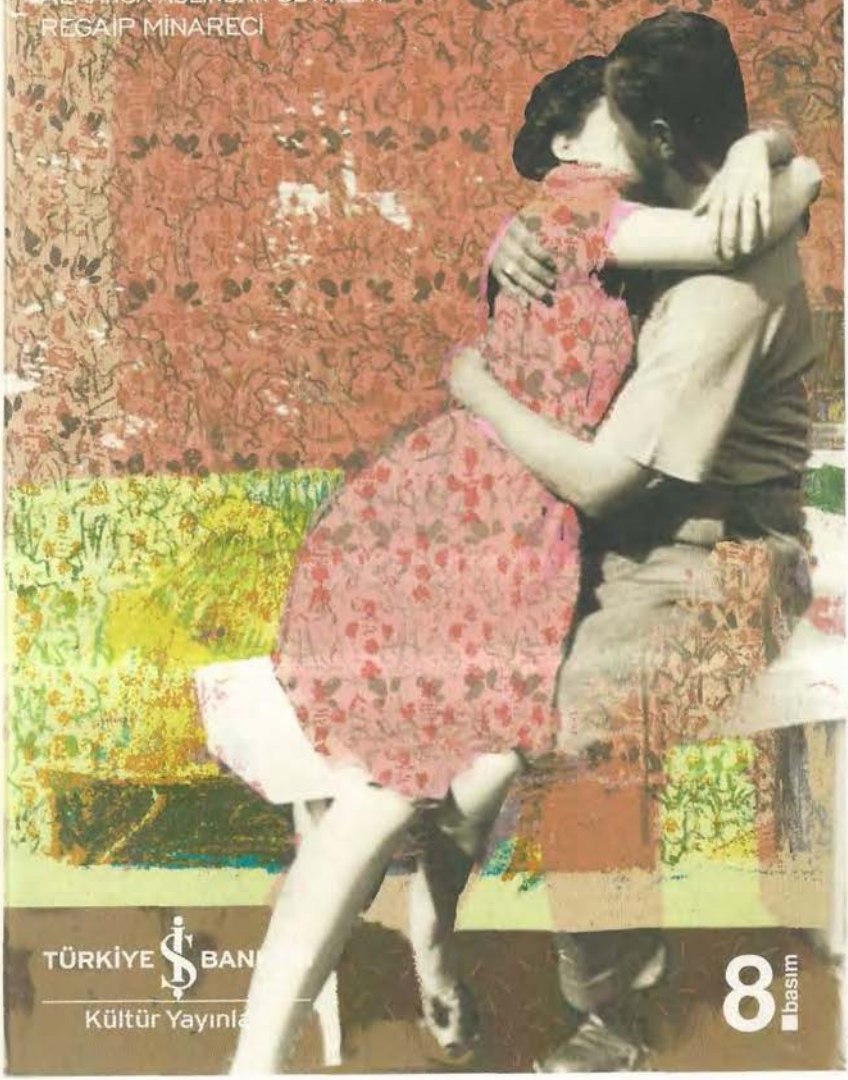
MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 112

STEFAN ZWEIG

GEÇMİŞE YOLCULUK

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
REGAİP MİNARECİ

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

8. basım

STEFAN ZWEIG ♥ GEÇMİŞE YOLCULUK

STEFAN ZWEIG
GEÇMİŞE YOLCULUK

ÖZGÜN ADI
DIE REISE IN DIE VERGANGENHEIT

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2017
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM ŞUBAT 2018, İSTANBUL
8. BASIM NİSAN 2020, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-344-0

BASKI: DÖRTEL MATBAACILIK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Zafer Mah. 147. Sokak 9-13A Esenyurt İstanbul
Tel. (0212) 565 11 66 Sertifika No: 40970

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: REGAİP MİNARECİ

1955 yılında İstanbul'da doğdu. Münih'te geçen lise ve üniversite yıllarının ardından1977 yılında Hürriyet Grubu'nda çevirmen olarak çalışma hayatına atıldı. Hürriyet Dergi Grubu, Tercüman, Milliyet Dergi Grubu, Güneş Gazetesi ve Doğan Kitap'ta editör, yazışleri müdürü, yayın yönetmeni ve yayın koordinatörü olarak uzun yıllar idari görevlerde bulundu. Önceleri gazeteciliğin yanı sıra sürdürdüğü edebiyat çevirmenliğine artık zamanının önemli bir bölümünü ayırarak devam ediyor.

Modern
Klasikler
Dizisi - 112

Stefan Zweig

Geçmişe Yolculuk

Almanca aslından
çeviren: Regaip Minareci

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

"Geldin işte!" Kollarını uzatıp, neredeyse iki yana açarak kadına doğru yürüdü. "Geldin işte," diye bir kez daha tekrarladı; sevdiği insanı şefkat dolu bakışlarla sarıp sarmalarken, ses tonu sürpriz ve mutluluk arasında dalgalanarak gitgide tizleşiyordu. "Gelmeyeceksin diye korkmuştum!"

"Bana güvenin gerçekten o kadar mı az?" Bu hafif serzenişe kadının yalnızca dudakları oyun oynarcasına gülümseyerek katılıyor, yıldız gibi ışıyan pırıl pırıl gözlerinden masmavi bir güven yayılıyordu.

"Hayır, ondan değil, kuşku duymadım – hem bu dünyada senin sözünden daha güvenilir ne var ki? Ama –ne kadar budalaca, diye düşünebilirsin– öğleden sonra ansızın, hiç ummadığım bir anda, nedenini bilmiyorum, başına bir şey gelmiş olabilir diye anlamsız bir korku nöbetine tutuldum. Sana telgraf çekmek istedim, yanına gelmek istedim ve saatler ilerleyip seni hâlâ göremeyince birbirimizi bir kez daha kaçırırız diye çılgına döndüm. Ama Tanrı'ya şükürler olsun, sonunda geldin işte..."

"Evet, geldim işte," diye gülümsedi kadın ve gözlerinin derin mavisinde yine o yıldız parladı. "İşte geldim ve hazırım. Gidelim mi?"

"Evet, gidelim," diye gayriihtiyari tekrarladı dudaklar. Gelgelelim adamın hareketsiz bedeni tek bir adım bile atamıyor, sevgi dolu bakışları kadının varlığının inanılmazlığını tekrar tekrar sarmalıyordu. Frankfurt garının rayları üstlerinde, sağlarında ve sollarında sarsılan demirlerin ve camların gümbürtüsüyle zangırdıyor, keskin düdük sesleri duman altı olmuş salonun gürültüsünü bölüyordu; yirmi adet panonun her birinin üzerinde amirane bir tavırla saat ve dakika bilgisi yazılıydı, adam o sırada insan selinin kargaşası içinde orada kadından başkası yokmuş gibi hissediyordu; zamanın ve mekânın dışına çıkmış, tutkulu bir uyuşukluğa kapılıp kendinden geçmişti. Sonunda kadın, "Geç kalıyoruz, Ludwig, bilet almadık henüz," diye uyarmak zorunda kaldı. Adam işte o zaman sabitlenmiş bakışlarını kadının üzerinden çekip, derin bir saygıyla onu kolundan tuttu.

Heidelberg'e kalkan gece ekspresi alışılmışın dışında kalabalıktı. Aldıkları birinci mevki bilet sayesinde baş başa kalacaklarını beklerken hüsrana uğrayıp kompartımanları boş yere dolaştılar, sonunda kır saçlı bir adamın bir köşede uyukladığı bir kompartımanda karar kıldılar. Yapacakları samimi sohbetin önceden tadına varıp bunun sevincini yaşadıkları sırada, hareket düdüğünün çalmasından hemen önce üç beyefendi ellerinde tıklım tıklım dolu evrak çantalarıyla soluk soluğa kompartımana daldı; belli ki avukattılar ve az önce sona ermiş bir duruşmanın etkisiyle öylesine heyecanlıydılar ki, hararetli tartışmaları kimseye konuşma şansı tanımıyordu. Böylece kadın ve adam tek söz bile etmeye çalışmadan hayal kırıklığı içinde karşılıklı oturdular. İkisinden biri gözlerini kaldırdığında ötekinin, lambanın yarattığı soluk gölgenin karabulutlar-

la örttüğü şefkat dolu bakışlarını sevgiyle kendisine çevirdiğini görüyordu.

Tren, hafif bir sarsıntıyla hareket etti. Avukatların sohbeti tekerleklerin takırtısıyla bastırılıp doğrudan gürültüye dönüştü. Ama sarsıntıdan ve ittirmeden ağır ağır ahenkli bir çalkalanma doğdu ve çelikten beşiğin içinde sallanarak hayallere daldılar. Altlarında takırdayan tekerlekler görünmez bir ilerleme kaydederken, bu iki insanın düşünceleri –her birininki farklı olmak üzere– düşler âleminde geçmişe doğru süzüldü.

İlk kez dokuz yılı aşkın bir süre önce karşılaşmışlar, aşılamaz mesafeler yüzünden o zamandan beri ayrı düşmüşlerdi, şimdiyse konuşmadan da olsa yeniden yakın ve birlikte olduklarını artan bir şiddetle hissediyorlardı. Tanrım nasıl uzun gelmiş, nasıl bitmez tükenmez olmuştu bu dokuz yıl, dört bin gün ve şu güne, şu geceye kadar dört bin gece! Ne çok zaman geçmiş ne çok zaman yitirilmişti, ama tek bir düşünceyle ve tek bir saniyede en başa dönülebiliyordu. Nasıl olmuştu her şey? Adam çok iyi anımsıyordu: Kadının evine ilk kez yirmi üç yaşındayken gitmişti, yeni terlemiş seyrek bıyığının altındaki dudakları henüz belirginleşmişti. Yoksulluk yüzünden ezilerek geçen çocukluktan mücadele ederek kendini erkenden kurtarmış, parasız yemeklerle büyümüş, evlere öğretmenliğe giderek ve öğrencilere derslerinde yardımcı olarak ayakta kalma savaşı vermişti, çektiği yoksunluklardan ve yarı aç, yarı tok yaşamaktan genç yaşta hayata küsmüştü. Kitap alabilmek için gündüzleri birkaç kuruşu bin bir zahmetle kazanmış, geceleri de yorgun ve kasılmış sinirlerle ders çalışarak kimya öğrenimini birincilikle bitirmişti. Profesörü tarafından özellikle tavsiye edilmiş ve kendini Frankfurt am

Main'daki büyük fabrikanın tanınmış müdürü ve yönetim kurulu üyesi G.'nin yanında bulmuştu. Orada önce basit laboratuvar işleriyle görevlendirilmişti; ancak müdür, hırsla hedefe kilitlenip, içinde birikmiş olan güçle kendini işine veren bu genç insanın sağlam ciddiyetini çok geçmeden fark etmiş ve onunla özel olarak ilgilenmeye başlamıştı. Onu deneme amacıyla gitgide daha büyük sorumluluklar gerektiren işler vermiş, delikanlı da bunları yoksulluğun çukurundan kurtulmanın bir yolu olarak değerlendirip işlerine hırsla sarılmıştı. Omuzlarına yüklenen işler arttıkça iradesi aynı oranda azimle kamçılanmıştı. Böylece sayıları onu aşan yardımcı arasından, sıkı sıkıya korunan sırların sorumluluğunu üstlenen asistan seçilmiş, müdürün ona içinden gelerek hitap etmeyi sevdiği şekliyle "Genç dost" olmuştu. Çünkü o, hırstan gözü dönmüş halde gündelik işlerinin üstesinden gelmeye çalışırken, sınayan bir çift göz, müdür odasının duvar kâğıdıyla gizlenmiş kapısı ardından gizlice onun daha üst görevlere uygunluğunu ölçüyor, genelde ortalarda görünmeyen amiri ona daha iyi bir geleceği öngörüyordu. Çektiği çok ağrılı bir siyatik hastalığı nedeniyle sık sık evden, hatta yataktan çıkamayan yaşlı adam, yıllardır sağladıkları çok gizli çözümler ve yaptıkları sır gibi saklanmayı gerektiren deneyler hakkında konuşabileceği çok güvenilir ve zeki bir özel sekreter arayışı içindeydi ve aradığını sonunda bulmuşa benziyordu. Müdür günün birinde beklenmedik bir öneriyle genç adama yaklaşıp onu şaşırtmıştı; daha çok elinin altında olabilmesi için banliyödeki möbleli odasından ayrılıp, özel sekreteri olarak geniş villalarına yerleşmeyi düşünmez miydi? Genç adam bu beklenmedik teklif karşısında şaşırmıştı, ama bir günlük düşünme süresinin ardından bu onur verici teklifi doğrudan doğruya reddetmesine ve bu desteksiz reddiyle üstünkörü bahanelerin ardına bece-

riksizce sığınmasına müdür daha çok şaşırmıştı. Müdür, seçkin bir bilim insanı olarak bu itirazın gerçek nedenini tahmin edebilecek ölçüde ruhsal konularda yeterli deneyime sahip değildi, üstelik inatçı genç adam asıl duygusunu belki kendine bile itiraf etmiyordu. Bu, gizlice kasılıp kalmış gururdan, acıklı bir yoksulluk içinde geçirilmiş çocukluğun yaralı utancından başka bir şey değildi. Sonradan görme ve insan gururunu zedeleyen zenginlerin evlerinde özel öğretmen olarak varlığını sürdürmüştü; uşak ve evin bireyi karışımı adsız, çift kimlikli bir canlıydı, hem içlerindeydi hem değildi, masaya ihtiyaca göre konulup kaldırılan manolya gibi bir süs eşyasıydı; o ortamlarda varlığına yalnızca göz yumulan biri olarak ruhu, üst sınıfa ve çevresine, onların heybetli ağır möblelerine, tıklım tıklım dolu lüks salonlarına, dolup taşan sofralarına ve sahip oldukları bütün bolluklarına karşı bütünüyle kinle doluydu. Her şeyi o evlerde yaşamıştı; küstah çocukların incitmelerine, evin kadınının ay sonunda birkaç banknot çıkarıp uzatırken daha incitici olan merhametine, elinde kaba bir tahta bavulla yeni bir eve gelirken –ki yoksulluğunun en açık işaretleri olarak sahip olduğu tek elbisesini, morarmış yamalı çamaşırlarını bu ödünç aldığı tahta parçasının içine doldurmak zorunda kalırdı– gözleri yükseklerdeki acımasız hizmetçilerin alaylı bakışlarına o evlerde hedef olmuştu. Yemin etmişti, hayır, bir daha başkasının evine, kendine ait olmayan bir zenginliğin içine asla dönmeyecekti, yoksulluğunu kimsenin gözetlemesine ve birilerinin bayağı tavırlarla uzattığı armağanlarla onu yaralamasına bir daha asla izin vermeyecekti. Asla, asla. Doktor unvanı, düşük konumunu dışarıya karşı koruyordu şimdi, adi ama aşılmaz bir palto gibiydi; bürodaysa, kirletilmiş, yoksulluktan ve sadakalardan irinlenmiş gençliğinin iltihaplı yarasını başarılarıyla sarıp kapatıyordu: Hayır, bu bir avuç

özgürlüğünü, yaşamının bu aşılmazlığını hiçbir bedele satmaya niyetli değildi. Ve bu yüzden kariyerini mahvetme tehlikesini de göze alarak onur verici bu teklifi kaçamak gerekçelerle geri çevirdi.

Ancak çok geçmeden gelişen beklenmedik koşullar seçim yapma özgürlüğünü elinden aldı. Sağlık sorunları artan müdür, uzun süre yatağa bağlı kalmış, hatta bürosuyla telefon aracılığıyla bile iletişime geçememişti. Bu durumda özel sekreter elzem bir zorunluluk olmuş ve genç adam hamisinin tekrarlayan acil talepleri üzerine sonunda bu görevden artık kaçamamıştı, aksi halde işini kaybedecekti. Tanrı şahitti, bu taşınma işi zor bir eylem olmuştu: Bokkenheimer Caddesi'ndeki eski Frenk mimarisinde yapılmış şık villanın ziline ilk kez dokunduğu günü hâlâ çok iyi anımsıyordu. Yoksulluğunu açıkça belli etmemek için, biriktirdiği cüzi parayla –düşük maaşıyla ücra bir kasabada yaşayan yaşlı annesine ve iki kız kardeşine de bakıyordu çünkü– bir akşam öncesinden kendine temiz çamaşırlar, şöyle böyle bir siyah takım elbise ve yeni ayakkabılar satın almıştı, pılı pırtısını içine doldurduğu iğrenç, birçok anıdan dolayı nefret ettiği tahta bavulu hizmetlilerden biri önden taşımıştı bu kez: Ama beyaz eldivenli bir uşak ona resmi bir tavırla kapıyı açıp, zenginliğin kalın ve tok buğusu henüz holdeyken yüzüne vurunca içine dolan sıkıntı kabarıp boğazını tıkamıştı. Adımları yumuşacık yutan kalın halılar, henüz girişte duvarları saran ve hayranlıkla seyredilmeyi bekleyen goblenler, kolları ağır bronzdan yapılmış oymalı kapılar karşılamıştı onu; belli ki bunlara eliyle dokunması istenmiyordu, kamburları çıkmış el etek öpen uşaklar tarafından hızla açılacaklardı: Bütün bunlar genç adamı sersemletmiş, aynı zamanda da isyan dolu öfkesini çelişkili bir baskı altında tutmuştu. Uşak, onu sürekli yaşayacağı yer olarak düşünülmüş üç pencereli ko-

nuk odasına aldığında oraya ait olmayan davetsiz misafir duygusu ağır basmıştı: Daha düne kadar dördüncü kattaki esintili, içinde tahta yatak ve teneke leğen olan küçücük odada kalırken, buraya, her eşyanın küstah bir bolluk ve parasal değerinin bilinci içinde öylece durmuş, varlığına ancak göz yumulan bu adama alaylı bir edayla baktığı bu eve mi yerleşecekti? Yanında getirdiği ne varsa, hatta giysileri içindeki kendi bile, bu aydınlık geniş odada acınası derecede büzülüp ufaldı. Sahip olduğu tek ceketi, geniş ve heybetli gardırobun içinde darağacındaki idamlık gibi gülünç bir halde sallanıp duruyordu şimdi; beden temizliği için getirdiği birkaç parça şey ve eski püskü tıraş takımı, mermer kaplı geniş lavabonun kenarında işe yaramaz çer çöp ya da bir inşaat çavuşunun orada unuttuğu alet edevat gibi duruyordu; hantal ve kaba saba bavulunu elinde olmadan hemen üstünü bir şeyle örterek görünmez kıldı, sonra orada bir yere gizlenebildiği için bavuluna imrendi, kendiyse enselenmiş hırsız gibi kapıları kapalı odada öylece duruyordu. Buraya rica minnet çağrıldığını, istenen kişi olduğunu kendine telkin ederek utanç ve öfke uyandıran hiçlik duygusunu bastırmaya boş yere çabaladı. Gelgelelim çevresindeki zenginlik, bütün bu gerekçeleri her defasında yerle bir etti, kendini bu havalı ve kurumlu para dünyasının, uşakların, beslemelerin, yiyicilerin, insan kılığına girmiş möblelerin ağırlığı altında yine küçük, sinik ve yenilmiş hissetti; satın alınmış ve kiralanmış, kendi varlığı elinden alınmış biri gibiydi. Ve uşak kapıyı parmağının hafif bir dokunuşuyla tıklatıp, buz gibi bir yüzle ve dimdik bir duruşla hanımefendinin doktor beyi beklediğini söylediğinde, işte genç adam o zaman sıra sıra odaların önünden uşağın peşi sıra çekinerek geçerken, yıllardan beri ilk kez büzülerek durduğunu, omuzlarının seğirerek el etek öpen bir eğilmeye hazırlandığını ve içinde oğlan çocuğu

güvensizliğinin ve şaşkınlığının yıllar sonra yeniden baş gösterdiğini hissetti.

Ama kadının karşısına çıkar çıkmaz –ilk karşılamalarıydı bu– içindeki bu kasılma çözüldü ve ferahladı: Eğildiği pozisyondan doğrulmadan doğrulttuğu temkinli bakışları konuşan kadının yüzünü ve endamını henüz sarmalamadan, kadının sözlerinden büyülenmişti. Bu ilk sözlerdeki şükran, öylesine açık ve doğal dile getirilmişti ki, genç adamın içindeki sıkıntı bulutları beliren sessiz duyguların etkisiyle dağıldı.

"Kocamın davetini sonunda kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederim, Doktor Bey," dedi kadın samimi bir tavırla ve elini uzattı. "Size karşı nasıl şükranla dolu olduğumu gösterebileceğimi ümit ediyorum. Sizin için elbette kolay olmamıştır: İnsan özgürlüğünden kolay kolay vazgeçmez, ama iki kişinin bu yüzden kendilerini size karşı bütünüyle borçlu bildiği duygusu, sizi belki rahatlatacaktır. Burada kendinizi evinizdeymiş gibi hissetmeniz için elimden geleni seve seve yapmaya bütün kalbimle hazırım."

Genç adam dikkat kesildi. Özgürlüğünü istemeyerek sattığını kadın nereden biliyordu? Neden ilk sözcükle birlikte yarasına, varlığının zedelenmiş ve en hassas yerine, nabız gibi atan noktasına, özgürlüğünü yitirip varlığına yalnızca göz yumulan, kiralık, parayla tutulmuş biri olma korkusuna dokunmuştu? Elinin tek bir hareketiyle bütün bunları onun üzerinden nasıl sıyırıp atmıştı? Gayriihtiyari başını kaldırıp kadına baktı ve bakmasını inançla bekleyen ilgili sıcak bakışların ancak o zaman farkına vardı.

Bu çehreden güvenilir bir sükûnet, huzur ve keyifli bir özgüven yansıyordu; berrak bir duruluğun yayıldığı alnı hâlâ gençliğin pırıltısını koruyor, ancak zamansız denebilecek ilk sert yaşlılık çizgisini taşıyordu; kadının iri dalgalı gür siyah saçları omuzlarına doğru kabararak inmişti;

boğazına kadar kapalı, saçları gibi siyah elbisesi dolgun omuzlarını sarmıştı: Bu yüz, yaydığı huzurlu ışıkla daha da aydınlanmış gibiydi. Kentsoylu bir Madonna'ya benziyordu, boğazına kadar kapalı elbisesi içinde rahibeleri andırıyordu biraz da, hatırşinaslığı ise her hareketine anne şefkati havası katıyordu. Derken kadın latif bir hareketle bir adım yaklaştı, teşekkür etmek isteyen genç adamın kararsız dudaklarını gülümsemesiyle susturdu. "Bir ricam olacak sizden sadece, gelir gelmez ilk ricam. Biliyorum, insan birbirini tanımayınca bir arada yaşamak her zaman güçtür. Bu durumda tek çare samimiyettir. Eğer burada herhangi bir konuda sıkıntı yaşarsanız, herhangi bir davranıştan ya da işleyişten dolayı engellendiğinizi hissederseniz, bunu bana açıkça söylemenizi rica ediyorum. Siz kocamın yardımcısısınız, ben de onun karısıyım, bu çifte görev bizi birbirimize bağlıyor: Lütfen birbirimize karşı samimi olalım."

Genç adam kadının elini tutmuş ve anlaşma yapılmıştı. Kendini ilk saniyeden itibaren o eve ait hissetmişti: Odaların şatafatı onu artık düşmanca ezmiyordu; hatta aksine bu şatafatı, dışarıya düşmanca, karmaşık ve çelişkilerle doluymuş gibi yansıyan oradaki her şeyi hafifletip ahenge dönüştüren, asilliğin gerekli bir çerçevesi olarak algılamıştı çabucak. Zamanla da seçkin bir sanat ruhunun oradaki pahalı eşyaları daha yüce bir düzene biat ettirdiğini ve varlığın bu hafiflemiş akışının farkında olmadan kendi yaşamına, evet konuşmasına nüfuz ettiğini anlamıştı. Kendini tuhaf bir biçimde sakinlemiş hissediyordu: Bütün keskin, şiddetli ve hararetli duygular kötücüllüğünü ve hiddetini yitirmişti; sanki kalın halılar, kumaşlarla kaplı duvarlar ve renkli perdeler sokağın ışığını ve gürültüsünü gizlice içine çekiyordu; genç adam ayrıca, bu sürmekte olan düzenin öylesine kendiliğinden oluşmadığını, kaynağını bu az ko-

nuşan ve yüzünden müşfik gülümsemesi eksik olmayan kadının varlığından aldığını hissediyordu. İlk dakikalarda ona büyülüymüş gibi gelen şeyin ne olduğunu, izleyen haftalarda ve aylarda çok iyi anlamıştı: Bu kadın onu dikkatli bir incelikle ve üzerinde hiçbir baskı hissettirmeden ağır ağır evdeki yaşam tarzının içine çekiyordu. Genç adam, uzaktan uzağa korunup kollanarak ama gözetlenmeden hassas bir ilgi görüyordu: Bazı küçük arzuları, sanki masal kahramanlarınca gizlice yerine getirilmiş gibi daha ima ederken gerçekleşiyor ve adam özel teşekkürünü kime ileteceğini bilemiyordu. Örneğin bir akşam, değerli gravürlerden oluşan bir dosyayı karıştırırken, Rembrandt'ın Faust eserine olağanüstü hayran kalmış ve iki gün sonra bunun bir röprodüksiyonunun çerçevelenip çalışma masasının üstündeki duvara asıldığını görmüştü. Bir arkadaşının övdüğü bir kitaptan söz edecek olsa, bu kitabı birkaç gün sonra kütüphanenin bir rafında tesadüf eseri buluyordu. Odası o farkında olmadan isteklerine ve alışkanlıklarına göre şekilleniyordu: Tek tek nelerin değiştiğini çoğunlukla algılamıyordu, ama odanın daha kullanışlı, renkli ve sıcak bir yere dönüştüğünü hissediyordu; derken, bir gün bir vitrinde hayranlıkla seyrettiği şark işi işlemeli bir örtünün kanepesinin üzerine yayılmış olduğunu ve frambuaz rengi ipekle kaplanan abajurunun daha parlak bir ışık verdiğini fark etmişti. Ortamın havası onu gittikçe daha çok içine çekiyordu: Evden çıkmayı artık canı hiç istemiyordu, bu evde on bir yaşında bir erkek çocukla sıcak bir dostluk kurmuştu, çocuğu ve annesini tiyatroya ya da konserlere götürmekten zevk alıyordu: Çalışma süresi dışındaki saatlerde yaptığı her şey, o farkında olmadan kadının sakin varlığıyla yaydığı hafif mehtap ışığına bürünüyordu.

Kadına, ilk karşılaştıkları andan itibaren âşık olmuştu; coşku dolu bu duygu, düşlerine kadar dalga dalga ya-

yılsa da karar verdiren sarsıcı bir etki eksikti henüz; yani kendine hayranlık, saygı ve bağlılık gibi adlar koyduğu, bahaneler uydurarak üzerini örttüğü duygunun bütünüyle aşk, prangasız ama mutlak, tutkulu bir aşk olduğunu açıkça kavratacak duygu eksikti. Ama içindeki bir tür köle ruhu bunu kavramasına şiddetle karşı koyuyordu: Bu berrak, hareli, zenginliğin zırhıyla sarılı kadın ona ulaşılmaz, çok yükseklerde ve çok uzakta görünüyordu; o güne kadar karşılaştığı kadınlardan farklıydı. Esaret içinde geçen gençliğinin izin verdiği ölçüde karşılaştığı birkaç kadınla, ders vermeye gittiği çiftliklerde ona kapıyı açan ve eğitim görmüş bir adamın arabacıdan ya da rençperden farklı mı davrandığını merakla izleyen hizmetçilerle, ya da evine dönerken sokak lambalarının loş ışığında karşısına çıkan terzi kızlarla bu kadını aynı cinsten kabul etmek ve onların bu kadınla aynı doğa kanunlarına bağlı olduklarını varsaymak, genç adama Tanrı'ya hakaret etmek gibi geliyordu. Hayır, bu kadın farklıydı. O, bambaşka, ihtirasa yer olmayan bir gök küreden ışık saçmaktaydı, bakir ve dokunulmazdı; öyle ki genç adamın en ateşli düşleri bile kadını soymaya cesaret edemiyordu. Kadının varlığının yaydığı rayihaya çocuksu bir şaşkınlık içinde kendini kaptırıyor, her hareketinin müzik dinlercesine tadına varıyordu; kadının ona karşı beslediği güveninin mutluluğunu yaşarken, onu heyecanlandıran yoğun duygusunu açığa vurmaktan da sürekli korkuyordu: Henüz adı olmayan bir duyguydu bu, ancak gizlendiği yerde çoktan biçim bulmuş ve kora dönmüştü.

Ama aşk, bir cenin gibi bedenin karanlıklarında acıyla dönüp durmaktan kurtulduğu, nefes ve dudak aracılığıyla kendini zikir ve itiraf edebildiği zaman gerçek aşktı. Bu duygu çok ısrarcı olursa, bir an gelir ilmek ilmek dokunmuş tırtıl yuvasını deler, yükseklerden en derinlere doğ-

ru yuvarlanır ve ürkmüş yüreğe var gücüyle çarpardı. Bu olay, epeyce bir zaman sonra, genç adamın evde geçirdiği ikinci yılda gerçekleşmişti.

Müdür, onu bir pazar günü odasına çağırmıştı: Alışılmadık kadar kısa bir karşılamadan sonra duvar kâğıdıyla kaplı kapıyı hemen kapatması ve hiçbir şekilde rahatsız edilmek istemediğini ev telefonundan çalışanlara bildirmesi önemli bir açıklamada bulunacağını anlatmaya yetmişti. Yaşlı adam genç adama bir puro ikram etmiş, purosunu oyalanarak yakmıştı, belli ki harfiyen düşünüp taşındığı bir konuşma için zaman kazanmaya çalışıyordu. Söze, hizmetlerinden dolayı genç adama uzun uzun teşekkür etmekle başlamıştı. Güvenini ve kalbini her bakımdan beklentilerinden öte kazanmıştı, kısa süredir birlikte çalıştığı birisine en gizli iş sırlarını açtığı için ona hiçbir zaman pişmanlık yaşatmamıştı. Şirketlerine bir gün önce okyanus ötesinden önemli bir haber ulaşmıştı, bunu onunla paylaşmakta bir sakınca görmüyordu: Bilgisi dahilinde olan yeni bir kimyasal işlem, belli madenlerin yüksek miktarlarda temin edilmesini gerektiriyordu. Aldığı bir telgrafta Meksika'da bu madenlerden büyük miktarlarda bulunan yatakların tespit edildiği bildiriliyordu. Şimdi önemli olan süratti; bu madenleri hızla şirket için satın almak, Amerikan işletmeleri bu fırsatı ele geçirmeden madenlerin çıkarılmasını ve değerlendirmesini yerinde organize etmekti. Bu da güvenilir, aynı zamanda genç ve azimli birini gerektiriyordu. Alıştığı ve güvendiği yardımcısından yoksun kalmak onun açısından şahsen acı bir darbeydi şimdi: Buna rağmen yönetim kurulu toplantısında onu en çalışkan ve tek uygun kişi olarak önermeyi görev kabul ediyordu. Ona parlak bir geleceğin teminatını verdiğinden emin olduğu için de teselli buluyordu. İki yıl sürecek kurulum çalışmalarının sonunda alacağı yüksek maaş sayesinde kü-

çük bir servetin sahibi olabileceği gibi aynı zamanda dönüşünde şirkette bir yönetim kadrosuna alınacaktı. "Zaten," demişti müdür tebrik etmek için elini uzatarak, "bir gün benim şu koltuğuma oturup, şu yaşlı adamın otuz yıl önce başlattığı şeyi tamamlayacağınız içime doğuyor."

Durduk yerde ansızın böyle bir teklifle karşılaşmak, hırslı bir adamın kafasını nasıl karıştırmazdı? Onu yokluğun mahzeninden, hizmet ve itaat etmenin karanlık dünyasından, azla yetinmeye ve mütevazı düşünmeye zorlanmış adamın sürekli iki büklüm duruşundan çıkaracak olan kapı sonunda bir infilakla ardına kadar açılmıştı işte: Genç adam evraka ve telgraflara tutkuyla gözlerini dikmiş, hiyeroglifleri andıran yazılar ağır ağır devasa planın büyük ve belirsiz hatlarına bürünmeye başlamıştı. Rakamlar, yönetilecek, hesaba geçirilecek ve kazanılacak binler, yüz binler, milyonlar bir anda üzerine yağmıştı; ansızın adeta düşlerdeki bir balonun içine oturmuş, uyuşmuşçasına ve kalbi çarparak, el etek öptüren boğucu yaşamından yükseklere, hükmeden kudretin ateşli atmosferine süzülmüştü. Bunun da ötesinde, sunulan yalnızca para, girişim, oyun ve sorumluluk değildi; hayır, en az bunlar kadar cazip olan bir şey elini şeytanca ona doğru uzatmıştı. Burada söz konusu olan biçim vermekti, yaratmaktı; yüksek bir görev, yaratıcı bir işti bu; binlerce yıldır toprağın kabuğu altında anlamsızca uyuyan madenleri çıkarmak demekti; kayaları oyup içlerine galeriler inşa etmek, sayıları gitgide artan binalarla, fışkıran yollarla, kazıyan makinelerle ve durmaksızın dönen vinçlerle dolu kentler kurmak demekti. Maliyet hesaplarının çorak çalılıkları ardında tropikal bir büyüme başlamıştı şimdi; hayal ürünü de olsa elle tutulabilir şekiller ortaya çıkıyor, yapılar, çiftlikler, fabrikalar, ambarlar doğuyordu; ondan, emirler vererek ve düzenlemeler yaparak boşluğun ortasına insana yaraşır bir dünya

kurması isteniyordu. Uzakların coşkusuyla ısınmış deniz havası, kapitone duvarlarla kaplı küçük odayı ansızın doldurmuş, rakamlar kademe kademe yükselip rüya gibi bir tutara ulaşmıştı. Bütün kararları kanatlanmışçasına ani bir hareketle aldıran, gitgide daha çok hararetlenen sersemliğin coşkusu içinde, her şey ana hatlarıyla karara bağlanmış ve bir yol haritası çizilmişti. Yol hazırlıkları için, genç adamın ummadığı kadar yüksek meblağlı bir çek bir anda elinde hışırdamış ve son güvenceler de verildikten sonra yolculuğun on gün sonra güneye giden bir sonraki gemiyle yapılması kararlaştırılmıştı. Genç adam ardından, rakamların girdabından tutulduğu ateşin hâlâ etkisinde ve olanaklar rüzgârından altüst olup sersemlemiş halde çalışma odasının kapısından çıkmış, bir an gözlerini şaşkınlıkla çevresine dikip, düşünmüştü: Acaba bütün bu konuşma arzularının tetiklediği bir hayal miydi? Tek bir kanat çırpışıyla derinlerden alınıp, isteklerinin gerçekleştiği ışıltılı bir dünyaya taşınmıştı: Kanı hâlâ çılgınca bir hızla akıyordu, bir an gözlerini kapamak zorunda kalmıştı. Sadece ve tamamen kendiyle olabilmek, iç benliğinin daha farklı, daha güçlü tadına varabilmek için, derin derin soluk alıp gözlerini kapamıştı. Bir dakika sürmüştü bu; ama sonra az önce yaptığı gibi canlanarak başını kaldırmış, tanıdık holde gezdirdiği bakışları büyük konsolun üzerinde asılı olan tabloya takılmıştı: Kadının resmiydi bu. Hafifçe girintili çıkıntılı dudaklarını yumuşakça kapatmıştı, sanki genç adamın iç sesinin her sözcüğünü anlamış gibi anlamlı bir gülümsemeyle ona bakıyordu. İşte o an, o saniye, tamamen unuttuğu bir gerçek beyninde şimşek gibi çakmıştı; söz konusu işi kabul etmek, aynı zamanda evden ayrılmak anlamına da geliyordu. Tanrım, onu bırakıp gitmek: Sevincinin gururla şişmiş yelkenlerine bıçak gibi saplanmıştı bu düşünce. İşte şaşkınlığına teslim olduğu bu kontrolsüz

saniyede, aldatmacanın üst üste yığılmış bütün sahte kirişleri yüreğinin üzerine çöküvermiş ve kalp kasında meydana gelen ani bir seğirmeyle onsuz kalmanın düşüncesinin bile onu acıyla, ölüm benzeri bir duyguyla paramparça ettiğini hissetmişti. Onu, Tanrım, onu bırakıp gitmek: Nasıl düşünebilmişti bunu, sanki hâlâ kendi kendine aitmiş gibi, sanki bütün duygularıyla kökünden buraya, onun varlığına kenetli değilmiş gibi nasıl böyle bir karar alabilmişti! Bedenini derinden sarsan, gözle görülür bir biçimde titreten şiddetli bir acı başlamıştı ansızın; alnından itibaren bütün vücudunu saran ve yüreğinin derinlerine kadar inen bir darbe, gece vakti şimşek çakması gibi her şeyi aydınlatan bir yırtılmaydı bu: Bütün sinirlerinin ve ruhunun her zerresinin sevdiği kadına karşı aşkla tutuştuğunu işte bu göz alıcı ışıkta fark etmemek imkânsızdı. Genç adam o sihirli sözü sessizce telaffuz ettikten sonra, sayısız küçük çağrışım ve anı açıklanamaz ve korkuyu had safhada kamçılayan bir hızla ışıklar saçarak beyninde canlanmıştı; bunlar o güne kadar itiraf etmeye ya da yorumlamaya asla cesaret edemediği ayrıntılardı ve her biri duygularını keskin bir şekilde aydınlatıyordu. Bu kadına aylardan beri sonsuz bir tutkuyla bağlandığını işte o an anlamıştı.

Kadının üç günlüğüne akrabalarının yanına gittiği, genç adamın çaresizce odadan odaya dolaşıp kendinde kitap okuyacak gücü bile bulamadığı, altüst oluşunun nedenini kendine açıklayamadığı Paskalya haftası değil miydi o? Sonra kadının eve döneceği gece onun adım seslerini duyabilmek için gece yarısı bire kadar beklememiş miydi? İçini saran heyecan dolu sabırsızlık yüzünden, araba geldi mi diye vaktinden önce defalarca çekinerek aşağıya inmemiş miydi? Tiyatroda eli tesadüfen onunkine dokunduğunda elinden ensesine kadar ürperişini anımsamıştı: Bunun gibi önemsizmiş gibi gelen, için için atan yüzlerce

küçük anı şimdi savakları yıkıyor, çağlayarak bilincine, kanına saldırıyor ve hepsi birden onu doğrudan kalbinden vuruyordu. Kalbi öylesine şiddetli atıyordu ki, elini gayriihtiyari göğsüne bastırmak zorunda kalmıştı ve artık hiçbir şeyin yararı yoktu, ürkek ve saygılı içgüdüsünün özenli çeşit çeşit karartmalarla onca zamandır örtbas ettiği gerçeği kabullenmeye daha fazla direnemezdi: O kadın yanında olmadan artık yaşayamazdı. İki yıl, iki ay, iki hafta yolunu aydınlatan o hafif ışıktan yoksun, akşamları yaptıkları güzel sohbetlerden yoksun – hayır, hayır buna katlanamazdı. Henüz on dakika öncesine kadar ruhunu gururla dolduran Meksika görevi, yaratıcı güce doğru yükseliş, bunların hepsi bir anda büzülmüş, ışıltılı sabun köpüğü gibi patlamıştı; bu görev şimdi uzaklık, ayrılık, zindan, sürülme, sürgün, imha, üstesinden gelinmesi olanaksız bir parçalanmaydı. Hayır, mümkün değildi; eli, kapı tokmağına doğru yeniden uzanmak için titremiş, odaya yeniden girmek, layık olmadığı için bu görevden feragat ettiğini ve evde kalmayı yeğlediğini müdüre söylemek istemişti. Ama yüreği onu uyaran bir korkuyla dolmuştu: Şimdi olmaz! Kendinin bile yeni çözmeye başladığı sırrını zamansız ele veremezdi. Ve ateş gibi yanan elini soğuk metalden çekmişti.

Başını yeniden kaldırıp tabloya bakmıştı: Bu gözler ona sanki daha derin bakıyordu şimdi, ancak dudaklardaki gülümsemeyi artık bulamıyordu. Tablodaki kadının ifadesi ciddi değildi, daha ziyade hüzünlü sayılırdı, sanki şunu anlatır gibiydi: "Sen beni unutmak istedin." Genç adam, ressam elinden çıkmış ama yine de canlı olan bu bakışlara dayanamamış, sendeleyerek odasına gidip yatağın üzerine çökmüştü; içinde tuhaf, baygınlığı andıran bir korku duygusu vardı, ama buna garip bir şekilde gizemli bir lezzet de nüfuz etmişti. O eve girdiği ilk andan

başlayarak yaşadığı her şeyi telaşla gözünün önüne getirmiş ve her şey, hatta en önemsiz ayrıntılar bile şimdi farklı bir ağırlık ve ışık kazanmıştı: Her şey idrakin içsel ışığında aydınlanmıştı, her şey hafifti ve ihtirasın coşkulu havasında süzülerek yükseliyordu. Kadından gördüğü iyilikleri düşünmüştü. Çevresi onun izleriyle doluydu, kadının elinin değdiği nesnelere bakışlarıyla dokunmuştu; her biri onun varlığının yaydığı mutluluktan bir parça barındırıyordu içinde: O, bu nesnelerin içindeydi; onun bunlara sinmiş dostça fikirlerini hissetmişti genç adam. Ve kadının kendisine yönelttiği iyilikten emin olduğunu hissetmek, içini arzuyla doldurmuştu: Gelgelelim bu duygu selinin derinlerinde, genç adamın ruhunda direnen bir şey vardı, taşa benziyordu, kaldırılmamış, temizlenmemiş, duygularının özgürce akabilmesi için oradan alınması gereken bir şeydi. Duygularının en derinlerindeki bu karanlığı dikkatlice yaklaşıp yoklamış, anlamını hemen kavramıştı, ama dokunmaya cesaret edememişti. Ama duygu seli onu sürekli o noktaya, o soruya geri döndürüyordu. Soru şöyleydi: Acaba kadının –aşk demeye dili varmamıştı– sunduğu bütün bu özenli küçük ikramları, onu ilgi ve şefkatle sarıp sarmalaması tutkulu olmasa da hoş bir sevgi değil miydi? İçini saran bu soru onu bunaltmış, kanının kapkara çağlayan büyük dalgalarında tekrar tekrar coşmuş, ama sürüklenip yok edilememişti. "Aklımı toplayıp her şeyi berrak görebilsem keşke!" diye geçirmişti içinden, ancak karmakarışık düşlerin, arzuların ve en derinlerde kabaran acının etkisiyle düşünceleri büyük bir tutkuyla coşmuştu. Hisleri uyuşmuş, kendinden geçmiş, duyguların birbirine girmesinden sersemlemiş ve bunalmış halde yatağın üzerinde bir, belki de iki saat öylece yatmıştı. Derken kapının ansızın hafifçe tıklatıldığını duyup irkilmişti, tanıdığını düşündüğü ince

parmakların dikkatli tıklatmasıydı bu. Yerinden fırlayıp kapıya koşmuştu.

Kadın gülümseyerek karşısında duruyordu. "Ama Doktor Bey, neden gelmediniz? Sofra zili iki kez çaldı."

Bu sözlerde coşku vardı adeta, genç adamın bir ihmalini yakalamış olmaktan küçük bir haz duyar gibiydi. Ama adamın yüzünü, ıslak saçlarının yüzüne dağıldığını, kararsız gözlerini ürkekçe ondan kaçırdığını görür görmez kadının da benzi solmuştu.

"Aman Tanrım, neyiniz var?" diye kekelemişti. Kadının korkudan zayıflayan sesi genç adamda bir nevi haz etkisi yaratmıştı. "Hayır, hayır," demişti adam hızla kendine gelmeye çalışarak, "düşüncelere dalmışım. Bu mesele çok tepeden inme oldu benim için."

"Nedir o? Hangi mesele? Konuşsanıza!"

"Haberiniz yok mu? Müdür Bey sizi bilgilendirmedi mi?"

"Yok, yok!" demişti kadın sabırsızca. Adamın sinirli, hararetli ve kaçamak bakışlarından çıldırmış gibiydi. "Ne oldu? Söylesenize bana!"

Adam, kadına duru bakışlarla ve yüzü kızarmadan bakabilmek için bütün kaslarını sıkmıştı. "Müdür Bey, bana büyük ve sorumluluk gerektiren bir görev vermek lütfunda bulundu, ben de kabul ettim. On gün sonra Meksika'ya gidiyorum, iki yıllığına."

"İki yıllığına mı? Aman Tanrım!" Kadının korkusu ta içinden fışkırırcasına ve alev alev çıkmıştı, sözden ziyade bir çığlıktı bu. Ve karşı koymak için farkında olmadan parmaklarını açıp ellerini havaya kaldırmıştı. Ani olarak açığa çıkan duygularını sonra hemen gizlemeye çalışsa da başaramamıştı; ama adam, kadının arzuyla öne doğru uzattığı ellerini nasıl olduğunu bilmeden avuçlarının içine

almıştı bile. Sarsılan bedenleri onlar anlayamadan alevler içinde buluşmuş, sayısız saatlerin ve günlerin bilinçaltındaki susamışlığını ve hasretini sonsuz bir busede kana kana içmişlerdi.

Ne adam kadını kendine çekmişti ne de kadın onu, bir fırtınadan kenetlenmişçesine birbirlerinin içine geçmişlerdi, birlikte ve iç içe dipsiz bir bilinmeze doğru düşüyorlardı ve oraya inmek tatlı ve bir o kadar da yakıcı bir şuursuzluktu – uzun zamandır birikmiş duygular beklenmedik bir mıknatısla ateşlenmiş ve tek bir saniyede boşalıvermişti. Kenetlenmiş dudakları yavaş yavaş birbirinden ayrılırken ve ihtimal dışı bu olayın henüz sersemliği sürerken, adam kadının gözlerinin içine bakmıştı; sevgi dolu karanlığın ardında tanımadığı bir ışık vardı bu gözlerde. Adam işte o zaman fark edişin akınına uğramıştı – bu kadın, sevdiği; nicedir, haftalardır, aylardır, yıllardır onu seviyor olmalıydı; yaşanan bu saat, ruhunu delip geçinceye kadar ona coşku içinde ana gibi yaklaşmış, usulca susmuştu. İşte tam da bu, inanması zor olan şey şimdi sarhoşluğa dönüşmüştü: O, o, seviliyordu, hem de o mesafeli kadın seviyordu onu – bir gökyüzü doğmuştu şimdi, ışıl ışıl ve uçsuz bucaksız, yaşamının ışık saçan öğlesi, ama aynı zamanda yıkıcıydı ve bir saniye içinde keskin kıymıklara dönüşüyordu. Çünkü bunu fark etmek bu kez veda da demekti.

Yolculuk vaktine kadar geçen on günü bir aşırılık, aralıksız sarhoşluğa benzer bir çılgınlık içinde geçirmişlerdi. Artık kabul ettikleri duygularında meydana gelen ani patlama, birikmiş basıncın olağanüstü kuvvetiyle bütün engelleri ve çekinceleri, bütün gelenekleri ve sakınmayı parçalamıştı: Karanlık bir koridorda, kapı aralarında, köşelerde, iki kaçamak dakika arasında karşılaştıklarında tüm ateşleri ve açlıklarıyla hayvanlar gibi birbirlerine

saldırıyorlardı; el eli, dudak dudağı hissetmek istiyordu, yanıp tutuşuyorlardı, hararetle akan kanları ve her bir sinir sevgiliye dokunmak, onun eline, ayağına, giysisine, herhangi bir canlı noktasına tensel bir temas sağlayabilmek için alev alev yanıyordu. Bir yandan da ev içinde kendilerine hâkim olmak zorundaydılar; kadın, gözlerinden durmaksızın taşan sevgiyi kocasından, oğlundan ve hizmetlilerden gizlemek zorundaydı. Adam da sorumluluğu altında bulunan hesap kitap işlerinin ve toplantıların zihnen üstesinden gelmek zorundaydı. Sürekli saniyelik kaçamaklar yapıyorlardı; titreyerek, hırsızlar gibi, tehlike içinde yaşadıkları saniyelerdi bunlar; birbirlerine elleriyle, dudaklarıyla, bakışlarıyla, aç öpüşmelerle ancak anlık yaklaşabiliyorlardı ve zaten sarhoş olan birinin buğulu, şehvetli ve sıcak varlığı ötekini de sarhoş ediyordu. Ama asla doymuyorlardı, ikisi de hissediyordu, asla doymuyorlardı. Böylece birbirlerine ateşli notlar, alev alev yanan çılgınca mektuplar yazıyor, bunları okul çocukları gibi birbirlerinin ellerine tutuşturuyorlardı; adam, geceleri uykusuz başını dayadığı yastığının altında hışırdayan bu mektupları buluyor, kadının da pelerininin ceplerinden adamın yazdıkları çıkıyordu ve bütün mektuplar çaresiz bir çığlık gibi söylenmiş meşum soruyla noktalanıyordu: Canla canın, bakışla bakışın arasına girecek olan denize, dünyaya, sayısız aylara, sayısız haftalara, iki yıla nasıl dayanacaklardı? Artık başka bir şey düşünemiyor, başka bir şey düşleyemiyorlardı; ikisinin de verecek yanıtı yoktu, yalnızca elleri, gözleri, dudakları, ihtiraslarının her şeyden habersiz uşakları bağlılık ve içten sorumluluk içinde yanıp tutuşarak arada sırada harekete geçiyordu. İşte bu yüzden, kendilerine hâkim oldukları o çalınmış anlarda, kapı aralarındaki titreyerek kucaklaşmalarda, çılgınca bir

akışla geçen o endişeli anlarda haz ve korku arasında gidip geliyorlardı.

Ne var ki aşkla yanıp tutuşan adamın sevdiği bedene tam anlamıyla sahip olması esirgeniyordu; dokunmayı zorlaştırıcı, engelleyici giysiler ardından bu bedene doğru ihtirasla şahlanırken alev alev yanıyor, çıplakmış ve kadını kendine doğru bastırıyormuş hissine kapılıyordu – aşırı aydınlatılmış, asla uyumayan ve her yerde birilerinin kulağı olan bu evde kadına gerçek anlamda hiç yakınlaşamamıştı. Kadın yalnızca son gün, eşyalarını toplamasında ona yardım etmek bahanesiyle –oysa gerçekte son kez vedalaşmak üzere– zaten toplanmış olan odasına gelmiş ve adamın ihtirasla onun üzerine kapanırken yaptığı hamleden sendeleyerek kanepeye doğru yuvarlanıp düşmüştü. O sırada adam, kadının yırtarcasına açtığı giysisinin altında dikleşmiş olan memelerini ateşli öpücüklere boğmuş, bembeyaz tenini büyük bir açlıkla kalbinin yerinden çıkacakmış gibi attığı noktaya kadar öpmüş, öpmüştü... Kadın, direnmediği o dakikalarda bedenini teslim etmiş, neredeyse adamın olmuştu – o an, işte o an tüm duygu yoğunluğu içinde kekelercesine yalvarmıştı: "Şimdi olmaz! Burada olmaz! Yalvarırım."

Uzun zaman kutsal bir aşkla sevdiği kadına kanı bile hâlâ saygı duyuyor, itaat ediyordu ve hâlâ öylesine onun boyunduruğu altındaydı ki, çağlayan duygularını dizginleyip kadından uzaklaşmıştı. Kadın sendeleyerek ayağa kalkmış ve yüzünü adamdan saklamıştı. Titreyerek ve kendiyle mücadele ederek öylece kalan adam da bakışlarını başka yere çevirmiş, ama düş kırıklığından kaynaklanan üzüntüyü gizleyemediği için, gerçekleşememiş sevişme yüzünden çektiği acıyı kadın anlamıştı. Kadın duygularını yeniden hâkimiyeti altına alıp, adama sokulmuş ve onu alçak sesle teselli etmişti: "Burada yapamaz-

dım, evimde, onun evinde olmazdı. Ama döndüğünde, ne zaman istersen..."

Tren, çekilmiş frenin kıskaçları arasında gıcırdayarak, takırtılar çıkararak durdu. Adamın bakışları, kamçılanarak uyandırılan bir köpek gibi, daldığı düşlerden sıyrıldı, ama ne mutlu ki işte orada oturuyordu; sevdiği, uzun süre uzak kaldığı kadın, işte orada, sessizce oturuyordu, bir soluk kadar yakındı ona. Başını arkaya yasladığı için şapkasının kenarı yüzüne biraz gölge düşürmüştü. Ama kadın, adamın onun çehresini özlediğini adeta hissetmiş gibi oturduğu yerde doğruldu, yüzünde yumuşak bir gülümsemeyle bakışlarını ona çevirdi. "Darmstadt," dedi dışarı bakarak, "bir durak kaldı." Adam yanıt vermedi. Oturmuş, kadını süzüyordu yalnızca. *Acz içinde geçen yıllar*, dedi içinden, *duygularımıza karşı acz içinde geçen yıllar: Dokuz yıl oldu ve sesinin tek bir tonu değişmemiş, bedenimin tek bir siniri bile onu farklı algılamıyor. Hiçbir şey yitmemiş, hiçbir şey geçmemiş, varlığı eskiden olduğu gibi sevgi dolu bir mutluluk yaratıyor.*

Kadının usulca gülümseyen dudaklarına tutkuyla baktı, onları bir zamanlar öptüğünü bile hatırlamıyordu, sonra kadının kucağında gevşekçe duran pırıl pırıl, sakin ellerine baktı: Eğilip, huzurla katlanmış o ellere dudaklarıyla dokunmayı ya da onları avuçlarının içine almayı ne çok isterdi, bir saniye, yalnızca bir saniye! Ama kompartımandaki dilbaz adamlar onu merakla süzmeye başlamışlardı, o da sırrını açığa vurmamak için hiç sesini çıkarmadan yeniden arkaya yaslandı. Yine hiçbir harekette bulunmadan, yine konuşmadan karşılıklı oturuyorlardı, yalnızca bakışları öpüşüyordu.

Dışarıdan tiz bir düdük sesi duyuldu, tren yeniden hareket etti ve trenin salınan tekdüzeliği çelikten beşik gibi

sallanarak adamı yeniden anılarına geri götürdü. Ah, dün ve bugün arasına giren o karanlık, sonsuz yıllar, iki kıyı, iki yürek arasındaki kurşuni deniz! Nasıl olmuştu? Hatırladığı bir şeyler vardı, ama onlara dokunmak, son veda saatini, bugün yüreğini açıp kadını beklediği aynı kentteki peronda yaşadığı o saati aklına getirmek istemiyordu. Hayır, silinip gitmeliydi o anlar, geçmişte kalmalı, bir daha hatırlanmamalıydı, çok korkunçtu. Düşünceleri geriye, çok daha geriye gitti: Takırtılı bir ritimle dönen tekerlekler onu hayalinde başka manzaralara, başka zamanlara sürükledi. O günlerde paramparça olmuş bir ruhla Meksika'ya gitmişti; ilk aylara, kadından ilk haber gelinceye kadar geçen ilk korkunç haftalara katlanabilmek için beynini rakamlarla, taslaklarla doldurmuş, atıyla taşraya ve araştırma seferlerine çıkarak bedenini ölesiye yormuş, sonsuz ama kararlı bir şekilde sonuçlandırdığı müzakereler ve incelemeler yapmıştı. Sırf iç sesinin bir adı, kadının adını çaresizce nasıl seslendiğini duyabilmek için, kendini sabahtan akşama kadar şirketin rakamları adeta kafasına vuran, konuşan, yazan, durmaksızın çalışan daktilo dairesine kapamıştı. Duygularının şiddetini bastırabilmek için alkol ya da zehir alır gibi kendini çalışarak uyuşturmuştu. Ama ne kadar yorgun olursa olsun her akşam oturmuş, gündüzleri yaptıklarını kâğıtlara saat saat olduğu gibi dökmüş ve titreyen ellerle yazdığı bu deste deste sayfaları postayla önceden belirledikleri gizli bir adrese göndermişti; çünkü uzaklardaki sevgilinin eskiden evdeyken olduğu gibi yaşamının her saatine katılmasını, kendinin de binlerce deniz mili, tepeler ve ufuklar ötesinden kadının yumuşacık bakışlarının hayalen bile olsa gündelik yaşamına yöneldiğini hissetmek istiyordu. Kadından gelen mektuplar teşekkürlerle doluydu. Düzgün bir yazıyla yazılmış sakin sözler gizli bir ihtiras içerse de dizginlenmiş

bir üsluptaydı: Kadın ciddi bir dille ve hiç yakınmadan günlerinin nasıl geçtiğini anlatıyor, adam da onun güven veren mavi gözlerinin üzerine çevrildiğini hisseder gibi oluyordu, ama bu gözlerde gülümseme, yaşamın sertliğinin yarattığı ağırlığı alan o iyimser gülümseme yoktu. Bu mektuplar, yalnız kalan adamın ekmeği, suyu olmuştu. Bozkırlara ve dağlara giderken bu mektupları tutkuyla yanında götürüyordu; ani yağan yağmurlardan ve araştırma yolculukları sırasında geçtikleri nehirlerden ıslanmamaları için eyere özel bir heybe diktirmişti. Onları o kadar çok okumuştu ki, her kelimesini ezbere biliyordu ve çok sık açtığı için kat yerleri incelmiş, bazı sözcükler öpücüklerden ve gözyaşlarından silinmişti. Yalnız kaldığı, çevresinde kimsenin bulunmadığından emin olduğu zamanlarda mektupları çıkarıyor, uzaktaki sevgiliyi sihirle yanına çağırırcasına bunları kadının vurgusuyla satır satır okuyordu. Bazen bir sözcük, bir cümle, bir kapanış cümlesini unutursa gece ansızın yatağından kalkıyor, bunları bulmak ve kadının yazısında elinin görüntüsünü düşleyebilmek için ışığı yakıyordu; sonra ellerinden başlayarak yukarıya koluna, omzuna, başına doğru çıkıyor, denizler ve diyarlar ötesinden gelen siluetini hayal ediyordu. Önünde tüm yabanıllığı ve aşılmazlığı ile duran tehdit dolu zamanı balta girmemiş ormandaki oduncu gibi kudurmuş bir öfkeyle ve güçle yumrukluyor, dönüşü, yolculuk saatini, binlerce kez gözünün önüne getirerek kendini kandırdığı sahneyi, ilk kucaklaşmayı açıkça görebilmek için sabırsızlanıyordu. İşçilerin barınması için yeni inşa edilmiş mahallede çatısı sac kaplı ahşap barakada bulunan kabaca çakılmış yatağının üstüne bir takvim asmıştı, akşamları çalışıp tamamladığı günün, hatta bazen sabırsızlığından öğlen saatlerinde üzerini karalıyor ve katlanmak zorunda olduğu, gitgide kısalan kırmızı-siyah sırayı sayıyor, bazen sayarken hata

yapıyordu: Dönüşe kadar 420, 419, 418 gün... Çünkü o başkalarının yaptığı gibi milattan başlayarak değil, belli bir saate, memlekete dönüş saatine doğru sayıyordu. Ve kalan bu süre 400, 350 ya da 300 gibi yuvarlak bir sayıya ulaştığında, ya da kadının doğum günü, isim günü, ya da birbirlerini ilk kez gördükleri, ya da kadının ona ilk kez duygularını açtığı gün gibi gizli bayram günleri geldiğinde, adam çevresindeki her şeyden habersiz insanlara bir tür bayram ziyafeti vererek onları şaşırtıyordu. Melezlerin üstü başı kir içindeki çocuklarına para, işçilere de brendi dağıtıyordu; adamlar da sevinç çığlıkları atıp, azgın al taylar gibi zıplıyorlardı. Adam da pazar günü giysilerini giyip, şarap ve en iyi konservelerden getirtiyordu. Eliyle toprağa diktiği bir direğe bağladığı bayrak, sevinç alevi olarak dalgalanıyor, komşular ve yardımcılar merakla koşup gelerek hangi kutsal günün ya da olağanüstü olayın kutlandığını öğrenmek istiyorlardı. Adam gülümsemekle yetinip, "Size ne bundan!" diyordu. "Benimle sevinin işte!"

İşte böylece haftalar ayları kovalamış, derken bir yıl, onun ardından altı ay daha geçmiş ve geri dönüş tarihine yalnızca ve yalnızca yedi kısacık hafta kalmıştı. Adam deniz yolculuğunu sonsuz bir sabırsızlıkla çok önceden hesaplamış ve 'Arcansas' gemisindeki kamarasını yüz gün öncesinden ayırtıp bedelini ödeyerek acente çalışanlarını şaşkına uğratmıştı. Sonra sadece onun takvimini insafsızca altüst etmekle yetinmeyip, milyonların kaderini ve düşüncelerini umursamazca paramparça eden felaket günü gelip çatmıştı. Felaket günü: Jeoloji mühendisi olan adam, sabah erkenden iki ustabaşı ve arkalarından atlarıyla ve katırlarıyla gelen, yerlilerden oluşan bir grup işçiyle birlikte kükürt sarısı topraklardan çıkıp dağlık bölgeye gitmişti, dolomit yataklarının olduğu tahmin edilen bir sondaj istasyonunda incelemeler yapacaklardı: Melez işçiler, dim-

dik ışınlarıyla kavuran, çıplak kayalara çarpıp dik açıyla tekrardan üzerlerine vuran kızgın güneşin altında iki gün boyunca vurmuş, kazmış, kırmış, incelemişti. Ama genç adam işçileri deliler gibi işe koşuyor, susuzluktan ağzı dili kuruduğu halde yüz adım ötede alelacele açtıkları su kuyusuna kadar gitmeyi kendine de çok görüyordu – çünkü bir an önce mektupların yanına dönmek, onun mektuplarını, sözlerini görmek istiyordu. Üçüncü gün hedeflenen derinliğe henüz inememişler, istedikleri örnekleri alamamışlardı ki adam, kadından gelecek habere karşı öylesine delice bir ihtirasa kapılmış, onun sözlerine karşı öylesine çılgınca bir susuzluğa tutulmuştu ki, kadının bir gün önce postadan çıkmış olması gereken mektubuna kavuşabilmek için atına binip gece boyunca tek başına geri dönmeye karar vermişti. Diğerlerini umursamadan çadırda bırakmış, yanına yalnızca bir hizmetliyi alarak tehlike yaratacak kadar karanlık ve dik patikada bütün gece tren istasyonuna doğru ilerlemişti. Ertesi sabah burunlarından soluyan atların sırtında, buz gibi dağ havasında iliklerine kadar üşümüş halde nihayet kasabaya vardıklarında alışılmadık manzara karşısında şaşırıp kalmışlardı. Buranın sakini birkaç beyaz adam işlerini bırakmış, istasyonun önünde bağırıp çağıran, sorular soran, aptal aptal bakan melezlerin ve yerlilerin çevresinde öylece duruyordu. Heyecanlı kalabalığı yarmaları güç olmuş ve ummadıkları bir haberle karşılaşmışlardı. Kıyıdan bazı telgraflar gelmiş, Avrupa'da savaş başlamıştı; Almanya Fransa'ya, Avusturya Rusya'ya saldırmıştı. Adam duyduklarına inanmak istememiş ve topuklarını sendeleyen atının sağrısına öylesine şiddetli batırmıştı ki, hayvan korkuyla kişneyip şahlanmıştı. Adam, daha da yıkıcı haberi duymak üzere atını hızla kaymakamlık binasına doğru sürmüştü: Duydukları doğruydu, hatta durum daha da vahimdi, İngiltere de savaş ilan et-

mişti ve dünyanın bütün denizleri Almanlara kapanmıştı. İki kıta arasına öngörülemez bir süre için demirden keskin bir perde inmişti.

Sanki görünmez bir şeye isabet ettirmek ister gibi, adamın kapıldığı ilk öfkeyle sıktığı yumruklarını masaya indirmesi boşunaydı: Öyle ya, şimdi milyonlarca âciz insan kaderin mahpushane duvarlarını böyle hiddetle dövüyordu. Hemen, kadere direnip gizlice ve zor kullanarak Avrupa'ya kaçmanın bütün olasılıklarını aklından geçirmiş, ancak ahbabı olan ve tesadüfen orada bulunan İngiliz konsolos, onu dikkatle uyardıktan sonra, o andan itibaren bütün adımlarını göz hapsinde bulundurmak zorunda olduğunu bildirmişti. Adamın şimdi aldatılmış milyonlarca insan gibi tek tesellisi, bu çılgınlığın uzun süremeyeceğine dair taşıdığı umuttu, çığırından çıkmış diplomatların ve generallerin yol açtığı bu budalaca oyun birkaç hafta ya da birkaç ay içinde son bulurdu. Pamuk ipliğine bağlı bu umuda çok geçmeden başka bir unsur, çok daha canli, uyuşturucu etkisi daha şiddetli bir güç katmıştı: Çalışmak. Devlet tarafından olası bir el konulma olayının önüne geçebilmek için şirketi, İsveç üzerinden telgraflar yollayarak onu işletmeyi bağımsız bir duruma getirmekle ve birkaç göstermelik adam kullanarak Meksikalı bir ortaklığa dönüştürmekle görevlendirmişti. Bunun üstesinden gelmek çok büyük bir enerji gerektiriyor, ayrıca bu zor şirketi yönetmek mücadele istiyordu; ocaklardan maden çıkarma süreci hızlandırılmalı, şirket verimliliği artırılmalıydı. Bu durum olanca güçle çalışmayı gerektiriyor, keyfi düşüncelerin önüne geçiyordu. Adam günde on iki, hatta on dört saat tutkulu bir inatla çalışıyor, akşamları da rakamlarla bezeli bu atış rampasında bitkin düşüyor, farkında olmadan yatağa devrilip rüya bile görmeden uyuyordu.

Ama duygularının değişmediğini düşünse de içindeki ihtiraslı gerginlik artık yavaş yavaş çözülüyordu. Sadece anılarla yaşamak insanın doğasına aykırıydı; nasıl bitkiler ve bütün canlılar renklerinin solmaması ve çanak yapraklarının kuruyup dökülmemesi için toprağın besleyici gücüne ve gökyüzünden süzülüp gelen canlı ışığa ihtiyaç duyuyorsa, aynı şekilde sözde gizli düşlerin bile belli ölçüde tensel gıdaya, duygulu ve canlı bir desteğe ihtiyacı vardı; aksi halde kanları çekilir, ışıma güçleri zayıflardı. Haftalar, aylar, sonunda bir yıl, ardından bir yıl daha kadından tek haber, eliyle yazdığı tek sözcük, tek işaret ulaşmayınca adam henüz fark bile edemeden bu tutkunun da başına aynı şeyler gelmiş, kadının hayali solmaya başlamıştı. İşe adanarak yanıp giden her gün anıların üzerine birkaç kül tanesi daha konduruyordu; anılar, ızgaranın altında henüz kor gibi kıpkırmızı yanıyor, ancak kurşuni tabaka zamanla gitgide kalınlaşıyordu. Adam mektupları hâlâ arada sırada çıkarıyordu, ancak mürekkepleri solmuştu, sözcükler artık yüreğine saplanmıyordu, hatta bir defasında kadının fotoğrafına bakarken korkuya kapılmıştı, çünkü onun gözlerinin rengini anımsayamıyordu. Onu sihirleriyle canlandıran bir zamanların değerli tanıklarına gitgide daha az açıp bakar olmuştu, onların ebedi suskunluğundan, yanıt vermeyen bir gölgeyle anlamsızca konuşmaktan yorulduğunun farkında değildi. Ayrıca hızla büyüyen şirket, yaşamına yeni insanlar ve arkadaşlar katmıştı; toplum içine giriyor, dostluklar, kadınlarla yakınlık kuruyordu. Savaşın üçüncü yılında çıktığı bir iş gezisinde yolu Vera Cruz'da yaşayan bir Alman işadamının evine düşmüş, orada adamın kızıyla tanışmıştı; kız sakin, sarışın ve evcimendi. İşte o zaman kinin, savaşın ve çılgınlıkların ortasında yıkılıp giden dünyada sürekli yalnız olmak yüreğini korkuyla doldurmuştu. Hızla karar verip bu kızla

evlenmişti. Bir çocuğu olmuş, onu ikincisi izlemişti; aşkının unutulmuş mezarı üzerinde açan canlı çiçeklerdi onlar: Artık daire kapanmıştı; dışarıda gürültülü bir işi, içeride huzurlu bir evi vardı, bir zamanlar olduğu kişiyi dört ya da beş yıl sonra artık anımsamıyordu bile.

Derken bir gün, çanların deli gibi çaldığı, telgraf tellerinin titrediği, kentin bütün sokaklarının insanların çığlıklarıyla dolduğu, yumruk büyüklüğündeki harflerle sonunda barışın sağlandığının duyurulduğu, orada bulunan İngilizlerin ve Amerikalıların bütün pencerelerden saygısızca "Yaşasın," diye bağırarak adamın ülkesinin yok edildiğini haykırdıkları o gün –felakete sürüklenirken yeniden sevgi duyduğu vatanına dair bütün anılarının deşildiği o gün– kadın zorla onun duygularına sızdı. Oradaki gazetelerin yayıla yayıla ve küstah bir gazetecilik işgüzarlığıyla oldukça geniş ve alaylı üslupla anlatıp durduğu onca felaket ve yoksulluk içinde geçen yıllarda kadın neler yaşamıştı acaba? Kadının, yani onun evi ayaklanmaları ve talanları atlatabilmiş miydi? Kocası ve oğlu hâlâ hayatta mıydı acaba? Uyuyan karısının yanından gece yarısı kalktı, ışığı yaktı ve gün ağarana kadar beş saat boyunca bir türlü bitmek bilmeyen bir mektup yazıp, kendi kendine konuşurmuş gibi bu beş yıl içinde yaşadığı her şeyi kadına anlattı. İki ay sonra –ki kendi yazdığını unutmuştu– yanıt geldi: Geniş zarfı kararsızlık içinde eliyle tarttı, çok iyi tanıdığı bu yazı onu altüst etmeye yetmişti: Mührü hemen kırmaya cesaret edemedi, bu kapalı şeyin içinde tıpkı Pandora'nın Kutusu'nda olduğu gibi yasak şeyler vardı sanki. Zarfı iki gün boyunca açmadan göğüs cebinde taşıdı: Arada sırada kalbinin orada attığını hissetti. Sonunda açtığı mektup onu sıkıştıracak bir samimiyet içermiyordu, ancak soğuk bir resmiyetten de uzaktı: Adam bu sakin yazıda, ilk günden beri onu çok mutlu etmiş olan o hoş yakınlığı soludu.

Kocası savaşın hemen başlarında ölmüştü, kadın bundan yakınmaya neredeyse cesaret edemiyordu; çünkü kocası böylece şirketinin düştüğü zor durumu, kentlerinin işgal edildiğini, zamansız zafer sarhoşluğuna kapılan halkın yaşadığı sefaleti görmekten kurtulmuştu. Kendisi ve oğlu sağlıklıydılar, adamdan olumlu, kendi anlattıklarından daha iyi şeyler duyduğuna çok sevinmişti. Evliliğini açık ve dürüst sözcüklerle kutluyordu: Adamın yüreği bu sözlere gayriihtiyari kuşkuyla kulak verdi, ancak kadının duru üslubunu hafifletici gizli ve kurnazca tek bir ima yoktu. Her şey açık bir biçimde söylenmişti, her türlü kışkırtıcı abartıdan ya da duygusal etkilenmeden uzaktı; yaşanmış her şey etkisini sürdüren bir sempatiye dönüşmüş, ihtiras ise yerini açıkça şeffaf bir dostluğa bırakmıştı. Adam, kadının zarif kalbinden farklı bir yaklaşım asla beklememişti zaten, ancak bu duru ve sağlam duruşu, iyi niyetin ciddiyet ve gülümsemeyle harmanlanmış ışıltılı yansımasını hissedince (adamın kadının gözlerinin içine bakması bile gerekmiyordu bunun için) içi şükran duygularıyla doldu: Hemen oturup kadına uzun ve ayrıntılı bir mektup yazdı; birbirlerine yaşadıklarını karşılıklı rapor ettikleri ve uzun zamandır hasret kaldığı eski alışkanlığa kendiliğinden geri dönülmüştü – dünyanın üzerine çöken dehşet bu bakımdan hiçbir şeyi yıkamamıştı.

Net çizgilere oturmuş yaşamına bakıp derin şükran hisleriyle dolmuştu şimdi. İşinde yükselmişti, şirket büyüyordu; evdeyse çocukları sevimli saflıklarından yavaş yavaş sıyrılıp, konuşan, güler yüzlü oyun arkadaşlarına dönüşüyor, akşamları onu mutlu ediyordu. Geçmişten, gençliğinin o yangınından, günlerinin ve gecelerinin ıstırap içinde geçtiği dönemden yalnızca bir ışıma, talepsiz ve tehlikesiz, sakin ve hoş bir dostluk ışığı geliyordu artık. Böylece, iki yıl sonra bir Amerikan şirketi tarafından kimyasal patent-

ler üzerine görüşmeler yapması için Berlin'e gönderildiğinde, artık bir arkadaşa dönüşmüş olan Almanya'daki eski sevgiliye yollayacağı selamı bizzat yüzüne söylemeyi doğal bir düşünce olarak algıladı. Berlin'e varır varmaz ilk işi, otel santralından Frankfurt'u bağlatmak oldu: Aradan geçen dokuz yıl içinde numaranın değişmemiş olmasının gözünde simgesel bir değeri vardı. *Hiçbir şeyin değişmemiş olması hayra alamet,* diye düşündü. Derken masanın üzerindeki telefon tiz bir sesle çalınca, onca yıldan sonra kadının sesini duyacak olmanın hissiyle titredi; kendi yaptığı çağrı üzerine kırların, tarlaların, evlerin, bacaların üzerinden savrulacak, yılların aralarına soktuğu milleri, denizleri ve toprakları aşıp yakınlaşarak gelecek olan sesini... Adam kendi adını söyler söylemez, kadın yaşadığı sürprizin etkisiyle şaşkınlık içinde çığlık atıp, "Ludwig, sen misin?" diye sorunca, adamın önce bütün duyuları dikkat kesildi, ardından pır pır ederek aşağılara doğru inen ses kanını ansızın yüreğine hücum ettirdi – işte o anda bir yangının içine düştü: Konuşmakta zorlandı, elindeki ahize titredi. Şaşkınlık içinde çıkan bu heyecanlı tiz ses, sevincin bu ahenkli dışavurumu adamın canının gizli bir teline dokunmuş olmalıydı, çünkü kanının şakaklarında attığını hissetti, kadının söylediklerini anlamakta zorlandı. Önceden kararlaştırmadığı ve böyle bir niyeti olmadığı, bunu istemediği halde, sanki biri kulağına fısıldıyormuşçasına iki gün sonra Frankfurt'a geleceğine söz verdi. O andan itibaren bütün huzuru kaçtı; işlerini telaş içinde halletti, görüşmeleri iki misli hızla tamamlayabilmek için otomobillerin birinden inip diğerine bindi. Ertesi sabah uyandığında o gece gördüğü düşü anımsarken, kadının dört yıldan sonra ilk kez yeniden düşüne girdiğini biliyordu.

Bir telgraf çekerek haber verdiği üzere iki gün sonra bir sabah, iliklerine kadar üşüyerek geçirdiği bir gecenin

ardından kadının kapısına doğru ilerlerken kendi ayaklarına bakıp ansızın fark etti: *Bunlar benim adımlarım değil, okyanusun karşı kıyısındaki sağlam, dosdoğru giden emin adımlarım değil. Neden bir zamanların o çekingen ve ürkek, eski ceketinin üzerindeki tozları titreyen parmaklarıyla utanarak silkeleyen ve zile dokunmadan önce yeni eldivenlerini giyen o yirmi üç yaşındaki gence benzedim yine? Kalbim neden ansızın hızlı hızlı çarpmaya başladı, neden böyle cesaretsizim? Vaktiyle, bu bakır kapının ardında yazgımın beklediğini, beni sevgiyle ya da kötülükle kavrayacağını sezmiştim. Ama bugün neden böyle sindim, içimde kabaran bu huzursuzluk bendeki sarsılmaz ve kesin olan şeyleri neden yok ediyor?* Kendine gelmeye boşuna çabaladı; karısını, çocuklarını, evini, şirketini, yabancı ülkeyi gözünde canlandırdı. Gelgelelim bunların hepsi korkunç bir sis örtüsü altında kalmışçasına bulanıklaşmıştı: Kendini yapayalnız hissetti, sanki kadının karşısında beceriksiz bir delikanlıydı, hâlâ yalvaran biriydi. Madeni kapı koluna dokundurduğu eli titriyor, ateş gibi yanıyordu.

Ama içeri girer girmez yabancılık duygusu hemen kayboldu, çünkü iyice zayıflamış ve kuruyup gitmiş olan yaşlı uşağın gözleri dolmuştu. "Doktor Bey," diye kekeledi yaşlı adam bir hıçkırığın ardından. Onun kadar sarsılan adam, *Odysseus*, diye geçirdi içinden, *evin köpekleri seni tanıdılar, hanımefendi tanıyacak mı acaba?* Derken kapı perdesi yana doğru itildi ve kadın kollarını açarak ona doğru yürüdü. Ellerinin buluştuğu bir an kısaca bakıştılar. Kıyaslama, bakma, yoklama, ateşli düşünceler, mahcup bir sevinç ve yeniden gizlenen bakışların ardında mutlulukla dolu kısa ama yine de sihirli bir mola... Bunun ardından sorular gülümsemeye, bakışlar samimi selamlaşmaya dönüştü. Evet, oydu hâlâ, ama biraz yaşlanmıştı, hâlâ eskisi gibi ayırdığı saçlarının sol tarafına gümüş rengi bir tutam ka-

rışmıştı, bir nebze daha durgunlaşmıştı ve bu gümüş rengi ziya, o bildik yumuşak yüzünü daha da ciddileştirmişti. Adam şimdi aralarına giren sonsuz yılların susuzluğunu hissetti; bu sakin, hafif şivesiyle çok iyi bildiği, ona şimdi, "Gelmekle ne iyi ettin!" diyen sesi nasıl içtiğini anımsadı.

Nasıl duru ve özgür bir sesti bu, sanki bir diyapazona vurulmuş gibi çınlıyordu: Derken aralarında sağlam bir konuşma başladı, sorular ve yanıtlar sağ ve sol elin piyano tuşlarında gezinmesi gibi tınladı, berrak bir biçimde iç içe geçti. Birikmiş olan boğucu hava ve tutukluk kadının varlığıyla ve ağzından çıkan ilk sözcükle birlikte dağılıvermişti. Kadın konuşurken her düşünce ona boyun eğiyordu. Ama kadın ne zaman susup duygulanarak düşünmeye başlasa, dalgın dalgın kapanan gözkapakları ne zaman gözlerini görünmez kılsa, adamın içinden hemencecik bir soru gölge gibi geçiyordu: "Bunlar benim öptüğüm dudaklar değil mi?" Kadın bir ara telefona çağrılıp adamı odada yalnız bıraktığı sırada geçmiş, dizginlenemez bir biçimde her taraftan adamın üzerine saldırdı. Odaya kadının varlığı hâkim olduğu zaman, bu çekingen iç ses siniyordu, ama şimdi her koltuğun, her tablonun usulca konuşan ağızları ve hepsinin adama söyleyecek sözleri vardı, sadece onun açıkça algılayabildiği duyulması olanaksız fısıltılardı bunlar. *Ben bu evde yaşadım,* diye geçirdi içinden, *benden bir şeyler kalmış burada, o yıllara ait bir şeyler, okyanus ötesine bütünüyle gitmemişim, kendi dünyama hâlâ bütünüyle geçmemişim.* Kadın odaya döndüğünde elbette yine çok neşeliydi ve eşyalar yeniden sindi. "Öğle yemeğine kalırsın tabii, değil mi Ludwig?" diye keyifli bir doğallıkla sordu kadın. Adam kaldı, bütün bir gün kadının yanından ayrılmadı, sohbetlerinde geçmiş yıllara birlikte döndüler ve adam yaşadıklarının gerçek olduğunu ancak orada kadına anlattıkça kavrıyordu. Sonunda kadına veda etti, annele-

rinkini andıran yumuşacık elini öptü ve kapı ardından kapandığında oradan hiçbir zaman ayrılmadığı duygusuna kapıldı.

Ancak gece tanımadığı otel odasında başucundaki saatin tik taklarıyla baş başa kalıp, kalbinin göğsünün ortasında hâlâ şiddetle çarptığını hissedince huzur veren o duygu yok oluverdi. Uyuyamadı, kalkıp ışığı yaktı, sonra yeniden söndürdü ve gözünü kırpmadan öylece yattı. Sürekli kadının dudaklarını düşünmekten kendini alamadı ve onu yumuşak sesiyle konuşan o samimi halinden daha farklı biri olarak tanıdığını içinden geçirdi. Ve bir anda anladı, aralarında geçen sakin sohbet bir yalandı, ilişkilerinde henüz rahatlamamış ve çözülmemiş bir şeyler vardı ve bütün bu dostluk gergin, sinirli, huzursuzluktan ve tutkudan altüst olmuş bir yüze suni olarak takılmış bir maskeydi. Okyanus ötesinde barakasındaki ateşin başında geçirdiği bitmek bilmeyen onca gecede, onca yılda, onca günde bu buluşmayı başka türlü düşlemişti – birbirlerinin üzerine atılacak, son güçlerini toplayıp yakıcı bir kucaklaşmayla sarılacaklardı, giysiler üzerlerinden savrulacaktı; yani bu dostane tavır, bu kibar sohbetler ve bilgi sormalar gerçek olamazdı. *Aktör ve aktris,* dedi içinden, *iki taraf da karşılıklı oynuyor, ama kimse kimseyi aldatmıyor. Bu gece mutlaka benim gibi onun da gözüne uyku girmiyordur.*

Ertesi sabah kadının yanına gittiğinde, kendine hâkim olamayıp sergilediği sinirli tavrıyla ve gözlerini kaçırmasıyla dikkat çekmiş olmalı ki, daha ilk sözünde aklı karışan kadın sonrasında da önceki dengeli tavrıyla konuşamadı. Aralarındaki hava bir gerilip, bir yumuşuyordu, zaman zaman susup heyecana kapılıyorlardı ve bu ortamdan sıyrılmak şiddetli bir müdahale gerektiriyordu. Aralarında –tıpkı yarasaların duvara çarpması gibi– soruların ve yanıtların gözle görülmeden çarpıştığı bir şey vardı.

İkisi de hissediyordu, bir konu hakkında birbirlerini dinlemeden konuşuyor ya da belli konuları geçiştiriyorlardı ve dikkatlice sözcüklerin arasında dönüp dolaşmaktan sersemledikleri için sohbet sonunda yorucu olmaya başlamıştı. Adam bunu tam zamanında anladı ve kadının yeniden yaptığı öğle yemeği davetini kentte bir toplantısı olduğu bahanesiyle geri çevirdi.

Kadın buna samimi olarak çok üzüldü; içtenliğinin ürkek sıcaklığı sesinde yeniden can bulma cesareti göstermişti şimdi. Gelgelelim adamın gitmesini engellemeye yine de cesaret edemedi. Onu kapıya kadar uğurladı, ikisi de bakışlarını gergin bir şekilde birbirlerinden kaçırdılar. Sinirlerinin içinde çıtır çıtır yanan bir şey vardı, aralarındaki konuşma sürekli görünmez bir nesneye takılıp sendeliyordu, bu nesne onlarla birlikte odadan odaya, sözcükten sözcüğe dolaşıyor ve şimdi şiddetini müthiş biçimde artırarak onları soluksuz bırakıyordu. Bu yüzden adam paltosunu omzuna atıp kapının önüne geldiğinde rahatlamıştı. Ne var ki bir anda kararını verip arkasına döndü. "Aslında gitmeden önce senden bir ricam olacaktı." – "Bu rica senden gelecekse, seve seve!" diye gülümsedi kadın. Adamın bir arzusunu yerine getirebilecek olmanın sevinciyle yüzü aydınlanmıştı.

"Belki aptalca bir şey," dedi adam çekingen bir bakışla, "ama beni anlayacağından eminim; odayı, içinde iki yıl yaşadığım odayı bir kez daha görmek isterim. Sürekli aşağıdaki konuk salonlarında, yabancılara ayrılmış odalarda oturdum, şimdi böyle dönersem, evime hiç gelmemiş gibi hissedeceğim. İnsan yaşlandıkça kendi gençliğini arıyor ve küçük anılar budalaca mutluluklar yaşatıyor."

"Sen ve yaşlanmak, Ludwig," dedi kadın coşkulu sayılabilecek bir tavırla, "nasıl da anlamsız! Sen en iyisi bana, saçımdaki şu kırlaşmış tutama bak. Benim yanımda deli-

kanlı gibi kalıyorsun ama yine de yaşlanmaktan söz ediyorsun: Bence bu hakkı bana bırak! Seni doğrudan odana götürmeyi nasıl da düşünemedim, çünkü orası hâlâ senin odan. Hiçbir şeyin değişmediğini göreceksin: Bu evde hiçbir şey değişmez."

"Umarım sen de," diye adam şaka yapmaya çalıştı, ama kadının kendisine baktığını görünce bakışlarında elinde olmadan sevgi ve sıcaklık belirdi. Kadın bunun üzerine hafifçe kızardı. "İnsan yaşlanıyor, ama değişmiyor."

Adamın odasına çıktılar. Henüz odaya girerken küçük bir sıkıntı yaşandı: Kadın kapıyı açıp, adama öncelik tanımak için kenara çekilirken karşılıklı kibarlıktan aynı anda hareket ettikleri için kapıda omuzları hafifçe birbirine dokundu. İkisi de istemeden ürkerek geriledi, gelgelelim bedenlerin bu hafifçe dokunuşu bile onları tedirgin etmeye yetmişti. Çıtın çıkmadığı boş odada varlığı iki misli hissedilen felç edici bir sıkılganlık ikisini de sessizce sarıp sarmaladı: Kadın heyecanla pencerenin önüne gidip perdeleri yukarı çeken kordona dokundu, eşyaların adeta içine sinmiş olan karanlığa biraz ışık yaymak istiyordu. Ama odaya aniden keskin bir aydınlık dolunca, sanki ansızın bütün eşyaların gözleri varmış ve korkup huzursuzca hareket ediyorlarmış gibi oldu. Her biri anlamlı bir biçimde öne çıkıp bir anıyı ısrarla dile getiriyordu. Şurada, kadının ihtiyatlı bir ilgiyle gizlice düzene soktuğu dolabı, karşıda adamın aklından bir an geçen arzularına göre dolan kitaplık duruyordu, şurada da –hâlâ boğucu bir tonda dile gelen– yatağı vardı, üzerine serilmiş yorganın altında kadına dair gördüğü nice düşlerin gömülü olduğunu biliyordu. Şu köşede de –bunu düşününce bütün bedenini ateş bastı– kadının vaktiyle kendini adamdan geri çektiği kanepe

duruyordu: Alevlenip canlanan ihtirastan tutuşmuş halde şimdi her yerde kadına ait işaretler ve mesajlar hissediyordu ve o kadın şimdi yanında durmuş ağır ağır nefes alıyordu, alabildiğine yabancıydı, anlaşılmaz bakışlarını ondan kaçırıyordu. Bu odaya yıllar öncesinden bütün ağırlığıyla çökmüş olan sessizlik, bu iki insanın varlığından irkilip kabardıkça kabarıyor, ciğerlerinin ve ezilen yüreklerinin üzerine hava basıncı gibi oturuyordu. Bir şey söylenmeliydi şimdi, boğmaması için bir şey bu sessizliği sarsıp atmalıydı – ikisi de bunu hissediyordu. Ve ansızın arkasına dönerek kadın yaptı bunu.

Kararlı bir tavırla, "Her şey eskisi gibi, değil mi?" diye sorup, havadan sudan konuşurmuş gibi söze başladı (ama sesi boğuktu, titriyordu).

Ancak adam bu zorunlu konuşmaya katılmayıp, dişlerini birbirine geçirdi.

Dişlerinin arasından bir anda hiddetle, "Evet, her şey," sözleri döküldü. "Her şey eskisi gibi, sadece biz değiliz, biz değiliz!"

Kadının üzerine sanki ısırılıyormuş gibi çullanmıştı bu sözler. Yüzünde korkulu bir ifadeyle döndü.

"Ne demek istiyorsun, Ludwig?" Ama adamla göz göze gelemedi. Çünkü adamın gözleri şimdi onunkileri hedef almamış, sessizce ve alev alev yanarak kadının dudaklarına çevrilmişti; o dudaklara yıllardır dokunmamıştı, oysa bir zamanlar o dudaklar dudaklarına değdiğinde tenini yakardı, meyve gibi algıladığı o nemli dudaklar... Kadın, onun bakışlarındaki şehveti utanarak fark etti, yanakları kızardı, gizemli bir gençlik belirdi yüzünde, öyle ki adamın gözüne bir zamanlar aynı odada yaşanan veda saatindeki gibi göründü. Kadın, onu içine çeken bu tehlikeli bakışları üzerinden uzaklaştırmayı bir kez daha denedi, aşikâr olanı anlamazdan geldi.

"Ne demek istiyorsun, Ludwig?" diye tekrarladı bir kez daha; ama bu, sorudan ziyade açıklama yapılmaması için bir yakarıştı.

Adam bunun üzerine kararlı ve kesin bir hareket yaptı ve erkeksi bir güçle kadının bakışlarını bakışlarıyla yakaladı. "Beni anlamak istemiyorsun ama anladığını çok iyi biliyorum. Bu odayı hatırladın mı – ve bu odada bana ettiğin yemini hatırladın mı?.. Döndüğümde..."

Kadının omuzları titredi, ama hâlâ kendini korumaya çalışıyordu. "Bırak bunları, Ludwig... Bunlar eski meseleler, hiç dokunmayalım. Zaman nerede kaldı?"

"Zaman bizim içimizde," dedi adam kararlı bir sesle, "irademizde. Ben dudaklarımı ısırıp dokuz yıl bekledim. Ama hiçbir şeyi unutmadım. Soruyorum sana, hatırlıyor musun hâlâ?"

"Evet," dedi kadın ona daha sakin bir ifadeyle bakarak, "ben de hiçbir şeyi unutmadım."

"Peki istiyor musun," –adam sesinin güçlü çıkması için solumak zorunda kaldı–, "yeminini yerine getirmek istiyor musun?"

Kadının yüzünü yeniden kaplayan pembelik saç diplerine kadar yayıldı. Yatıştırmak isteyen bir ifadeyle adama yaklaştı. "Ludwig, iyi düşün! Hiçbir şeyi unutmadığını söyledin. Ama unutma ki, ben artık yaşlı bir kadın sayılırım. İnsanın saçları kırlaşınca ne isteyecek ne de verecek bir şeyi kalıyor. Rica ediyorum, geçmişi geçmişte bırak."

Gelgelelim sert ve kararlı olmak adamın içini ihtiras gibi sarmıştı şimdi. "Benden kaçıyorsun," diye ısrar etti, "ama ben çok uzun zaman bekledim. Sana soruyorum, verdiğin sözü hatırlıyor musun?"

Kadının sesi her sözcükte titriyordu. "Bunu bana neden soruyorsun? Sana bunu söylememin, şimdi, her şey için geç kalınmışken hiçbir anlamı yok. Ama madem is-

tiyorsun, sana yanıt vereceğim. Senin isteğini asla geri çeviremezdim, seni tanığım günden beri daima sana ait oldum."

Adam kadına baktı: Nasıl dürüst bir kadındı, aklının karıştığı anlarda bile nasıl duru, nasıl gerçekti, yüreksiz davranmıyor, kaçamak sözlere sığınmıyordu, hep aynıydı, sevdiği kadındı, kendine her daim muhteşem bir biçimde hâkimdi, hem çekingen hem açıktı. Adam içinden gelerek kadına doğru hamle yaptı, ama kadın onun hareketlerindeki coşkuyu görür görmez yalvaran bir tavırla ona engel oldu.

"Hadi Ludwig, hadi kalmayalım burada, aşağıya inelim; öğle vakti şimdi, hizmetçi kız beni arıyordur, her an gelebilir, bu odada daha fazla kalamayız."

Tıpkı bir zamanlar hiç ağzını açmadan ona itaat etmesi gibi, adamın iradesi kadının güçlü mizacına karşı koyamayıp kırıldı. Birlikte konuk salonuna indiler, koridoru geçtiler, tek bir söz etmeye çalışmadan ve birbirlerine bakmadan kapıya kadar geldiler. Adam kapının önünde ansızın kadına doğru döndü.

"Şu an sana bir şey söyleyemiyorum, kusura bakma. Sana yazacağım."

Kadın ona şükran dolu bir ifadeyle gülümseyip, "Evet, yaz bana, Ludwig, böylesi daha iyi," dedi.

Adam otel odasına varır varmaz kendini masaya atıp uzun bir mektup yazdı; tutkusunun ansızın reddedilmesinden duyduğu aşırı heyecanı her sözcükle, her sayfayla birlikte daha çok coştu. Almanya'daki son günüydü, aylarca, yıllarca, belki de bir daha hiç gelemeyecekti ve kadından o soğuk konuşmanın yarattığı yalanla ayrılmak istemiyordu, ayrılamazdı böyle; kalabalık içinde bir araya gelmenin sahteliğine mecbur kalmışlardı; onunla bir kez daha konuşmak istiyordu, mutlaka konuşmalıydı, yalnız, evden

uzakta, anıların yarattığı korkudan ve gözlem altında tutulan, insanı engelleyen odaların boğuculuğundan uzakta... Böylece kadına, Heidelberg'e giden gece treninde ona eşlik etmesini önerdi, oraya on yıl önce gidip kısa bir süre kalmışlardı, o günlerde birbirlerine henüz yabancıydılar ama içlerindeki sıcaklığı sezmiş olmanın etkisindeydiler yine de: Ama bugünkü veda olmalıydı, en son, en derin veda, böyle olmasını arzuluyordu. Bu akşamı, bu geceyi istiyordu kadından. Mektubu aceleyle mühürledi, bir ulakla kadının karşıdaki evine yolladı. Ulak, on beş dakika içinde geri döndü, elinde sarı mühürlü küçük bir zarf tutuyordu. Zarfı titreyen ellerle yırtarak açtı, içinde bir pusula vardı yalnızca, kadının sarsılmaz ve kararlı yazısıyla, aceleyle ama yine de sağlam bir tarzda yazılmıştı:

"İstediğin çılgınlık, ama isteklerini hiç geri çeviremedim, çevirmem; geliyorum."

Tren yavaşladı, geçtikleri ışıl ışıl bir istasyon hızını düşürmesine yol açmıştı. Düşlere dalmış olan adamın farkında olmadan derinlerden doğrulttuğu bakışlarında arayan bir ifade belirdi, derken düşündeki sevgiyle ona doğru dönmüş, yarı karanlığa gömülmüş silueti gördü. Evet, oydu, ona daima sadık kalan, sessizce seven kadın onunla gelmişti, ona gelmişti – kadının mevcudiyetinin somutluğu onu tekrar tekrar kucakladı. Kadın, adamın arayan bakışlarını, onu uzaktan ürkekçe okşamasını bir şekilde hissetmiş olmalı ki, oturduğu yerde doğrulup pencereden dışarı baktı; nemli ve bahar loşluğuna bürünmüş bulanık bir manzara, ışıldayan sular gibi gözlerinin önünden akıp gidiyordu.

"Birazdan varmış olacağız," dedi kadın, kendi kendine konuşur gibi.

"Evet," dedi adam, derin derin iç geçirerek, "ne uzun sürdü."

Adam aslında kendi de bilmiyordu, sabırsızca iç geçirerek ağzından dökülen bu sözlerle yolculuğu mu, yoksa o saate kadar geçen uzun yılları mı kastetmişti? Düş ve gerçek arasında gidip gelmeler duygularını dalga dalga kabartıyordu. Tek hissettiği, altlarında takırdayan tekerleklerin onun tuhaf bir sersemlikten dolayı tam olarak anlamadığı bir şeye, belli bir ana doğru yol aldığıydı. *Hayır düşünme, seni gizemli bir şeye doğru götüren görünmez gücün kollarına kendini tamamen bırak, sorumsuzca, bütün kaslarını gevşeterek...* Bir damadın bekleyişi gibi bir şeydi bu, hoş ve şehvetli, ama vuslat öncesi yaşanan korkunun etkisiyle daraltıcı ve karanlıktı, sonsuzca arzulanan bir şeyin ansızın gerçek olup şaşkın yüreğe yaklaşması mistik bir ürperti yaratıyordu. *Hayır, sakın bir şey düşünme şimdi, hiçbir şey isteme, arzulama, böylece kal, düş görür gibi belirsize doğru bırak kendini, yabancı bir selle sürüklen, birbirinize dokunamadan ama yine de birbirinizi hissederek, birbirinizi arzulayarak ama ulaşamadan, yazgıya doğru salınarak ama sonra dönüp kendi kaderine boyun eğerek. Böylece kal yalnızca, bu bitmeyen alacakaranlıkta, saatlerce, sonsuza kadar, düşlerle sarıp sarmalanarak.* Çok geçmeden içini dolduran, bunun birazdan son bulabileceği düşüncesi usulca yaklaşan bir korku gibiydi.

Derken –tıpkı ateşböcekleri gibi– şurada burada, karşıda, ötede vadiye yayılan elektrikli kıvılcımların ışıltısı gitgide arttı, iki sıra halinde dizili sokak lambaları dümdüz uzanıp gitti, rayların şakırtıları birbirine karıştı; sonra karanlığın içinden hafif bir buğuyla kaplı soluk bir kubbe belirdi.

Kompartımandaki adamlardan biri ayağa kalkıp ötekilerine, "Heidelberg," dedi. Üç adam, şişkin çantalarını aldılar ve bir an önce kapıya ulaşabilmek için kompar-

tımandan çıktılar. Frenin etkisiyle gıcırdayan tekerlekler istasyona giriş yaptı, sert ve silkeleyen bir sarsıntı oldu, tren durdu ve tekerleklerden eziyete uğrayan bir hayvandan yükseldiği hissini veren bir ses yayıldı. Kadınla adam bir saniye baş başa kalıp karşılıklı oturdu, bir anda yüzleştikleri gerçek ürkütmüştü onları.

"Geldik mi?" Bu seste gayriihtiyari bir korku vardı.

"Evet," dedi adam ayağa kalkarak. "Sana yardımcı olabilir miyim?" Kadın bu öneriyi geri çevirip, hızlı adımlarla önden yürüdü. Ancak vagonun basamağında yeniden durdu: Sanki ayağını soğuk suya daldıracakmış gibi bir an duraksadı. Ardından bir hamle yaptı, adam da konuşmadan onu izledi. Sonra peronda bir an yan yana durdular; çaresiz, yabancı ve sıkıntılıydılar; adamın elindeki bavul ağır ağır sallanıyordu. İşte o sırada yanında durdukları ve yeniden çalışmaya başlayan lokomotiften korkunç bir buhar yayıldı. Kadın irkilip adama baktı; yüzü solgun, gözlerindeki ifade şaşkın ve kuşkuluydu.

"Neyin var?" diye sordu adam.

"Yolculuk çok güzeldi, yazık. İlerleyip duruyorduk. Bana kalsa daha saatlerce öyle gidebilirdim."

Adam sesini çıkarmadı. O anda o da aklından aynı şeyleri geçiriyordu. Ama yolculuk artık bitmişti: Bir şeyler olmalıydı.

"Gidelim mi?" diye usulca sordu.

"Evet, evet, gidelim," diye mırıldandı kadın belli belirsiz. Ama içlerinde bir şeyler kırılmış gibi hâlâ öylece yan yana duruyorlardı. Sonra (adam onu kolundan tutmayı unutmuştu) kararsızlık içinde dönüp karmakarışık düşüncelerle çıkışa yöneldiler.

İstasyon binasının kapısından çıkar çıkmaz fırtınaya benzer bir gürlemeyle karşılaştılar; trampet takırtıları ve

tiz düdük seslerinin birleştiği müthiş bir gürültüydü bu – vatanperver savaş dernekleri ve üniversite öğrencileri bir gösteri yapıyordu. Tuğlalardan örülü geçici duvarlar, dörtlü sıralar, ellerde bayraklar, askeri disipline sahip adamların yekvücut olmuşçasına attığı sert ve uygun adımlarla gösteri yürüyüşü; enseler kaskatı geriye atılmış, müthiş bir kararlılık, ağızlar marş söylemek üzere açılmış; tek ses, tek adım, tek ritim. Ön sırada generaller, ak saçlı rütbe sahipleri, her yerleri madalyalarla kaplı, sağlarında ve sollarında yürüyen genç ekip atletik bir hareketsizlikle dev bayrakları dimdik taşıyor; kurukafalar, gamalı haç, Reich bayrağı rüzgârda dalgalanıyordu; göğüsler iyice kabartılmış, alınlar önde, adeta düşman bataryası üzerine yürüyorlardı. Kitleler sanki sıkılmış bir yumruk tarafından planlı bir şekilde itilircesine geometrik bir düzenle ve sırayla yürüyor, pergelle çizilmiş gibi belli bir mesafeyi koruyor ve adımlarına özen gösteriyordu; ciddiyetten hepsinin bütün sinirleri gerilmişti, yüzlerinde tehdit dolu ifadeler vardı; yükseltilmiş kürsünün önünden ne zaman yeni bir sıra geçse –gaziler, gençler, üniversite öğrencileri– trampetler görünmeyen çelik bir örsün üzerine ritmik hareketlerle aralıksız vuruyor, kafalardan oluşan kalabalığın içinde askeri bir çeviklikle bir hareketlenme meydana geliyordu: Enseler tek bir irade ve tek bir hareketle sola çevriliyor, sivillerin geçit törenini taş gibi bir yüzle izleyen komutanın önünde iplere gerili bayraklar gibi titriyordu. Sakalları çıkmamış, bıyıkları henüz terlemiş gençler, ya da yüzleri buruşup çökmüş adamlardı bunlar; işçiler, üniversite öğrencileri, askerler ya da delikanlılardı; sert, kararlı, öfkeli bakışlarının, kafa tutarcasına uzattıkları çenelerinin ve kılıç sapının görünmeyen etkisiyle o anda hepsinin yüzünde aynı ifade vardı. Geçen her takımla birlikte yeniden güm güm inen, tekdüzeliğiyle iki misli tahrik eden trampe-

tin gümbürtüsü yükseldikçe sırtları dikleşip, bakışları sertleşiyordu – savaş ve öç mimarları sakin meydanda hafif bulutlarla bezeli gökyüzüne doğru görünmez bir biçimde dizilmişlerdi.

Adam şaşkınlıktan sendeleyerek, "Çılgınlık," diye kendi kendine kekeledi. "Çılgınlık! Ne istiyor bunlar? Yeniden, yeniden mi?"

Onun yaşamını altüst eden bu savaşı bir kez daha mı yaşamak istiyorlardı? Dörtlü sıralar halinde gelen, dar sokağın karanlık kutusundan kare bir film şeridi gibi açılan bu gencecik yüzlere garip bir ürpertiyle bakıp, salınan kapkara yığına gözlerini dikti; bakışlarıyla dokunduğu her çehre aynı donukluktaydı, kararlı bir öfke saçıyordu, gözdağıydı, silahtı. Bu ılık haziran akşamında keyifli düşler kuran bir kentte zangırdayarak, çekiç darbeleriyle yayılan gözdağının ne işi vardı?

"Ne istiyorlar? Ne istiyorlar?" Bu soruyla boğuluyordu hâlâ. Dünyayı az öncesine kadar camdanmış gibi ışıl ışıl ve ahenkli algılamıştı, şefkatin ve aşkın güneşiyle ısınmıştı, iyiliğin ve güvenin ezgileriyle sarmalanmıştı ve şimdi bu yığının attığı demir adımlar her şeyi yıkmıştı: Askeri bir kuşanma içinde, bin sesli, bin türlü ama çığlığında ve bakışlarında tek nefes olmuş kin, kin, kin. Gayriihtiyari kadının kolunu tuttu, sıcak bir şey hissetmek istiyordu; aşk, tutku, iyilik, merhamet, yatıştırıcı bir duygu arıyordu; gelgelelim trampetler iç sessizliğini çatırdatıp ikiye ayırmıştı ve şimdi binlerce ses anlaşılmaz bir savaş şarkısında gürleyerek birleşince, dünya uygun adımlar altında sarsılmış; hava, devasa güruhun aniden attığı "Yaşasın" çığlıklarıyla patlamış ve adam, incecik ve ahenkli bir şeyin gerçeğin bu cebri gürleyişinde kırıldığını hisseder gibi olmuştu.

Yan tarafında hissettiği hafif bir dokunuşla irkildi: Kadının eldivenli parmakları, yumruğunu böylesine delice

sıkmaması için onun parmaklarını nazikçe uyarıyordu. Adam bunun üzerine gördüklerine sabitlenmiş olan bakışlarını çevirdi – kadın konuşmuyor, suskunca yalvarıyordu; adam kolunun usulca çekiştirildiğini hissetti sadece.

"Evet, gidelim," diye mırıldandı adam kendini toplayarak; görünmeyen bir şeye karşı savunmaya geçer gibi omuzlarını dikleştirdi ve lejyonerlerin sonu gelmeyen geçidine kendisi gibi konuşmadan gözlerini dikmiş olan puslu insan kalabalığının arasından sert bir hamleyle ilerlemeye başladı. Nereye gitmeye çalıştığını bilmiyordu, bu uğultulu kargaşadan bir an önce kurtulmalıydı, uzaklaşmalıydı oradan, insafsız bir ölçüyle zangırdayan havan toplarının içindeki sükûneti ve hayalleri çiğneyip geçtiği bu meydandan kaçmalıydı. Sadece gitmek, onunla yalnız kalmak istiyordu, aynı çatı altında karanlığa gömülüp onun nefesini hissetmek istiyordu; on yıldan beri ilk kez gözetlenmeden, rahatça gözlerinin içine bakabilmek, gördüğü sayısız düşte hayalini kurduğu ancak bu durmaksızın hareket eden, çığlıklarıyla ve yürüyüşüyle kendi kendini çiğneyip geçen insan dalgasının neredeyse tamamen sürükleyip götürdüğü bu baş başa olmanın sonuna kadar tadını çıkarmak istiyordu. Sinirli bakışlarla binaları taradı, hepsi bayraklarla kaplıydı, aralardaki bazı binalar üzerlerindeki yaldızlı yazılardan anlaşıldığı üzere şirketler ya da küçük otellerdi. Küçük bavulu birden onu uyarırcasına ağırlaştı: Bir yerde konaklamalı, dört duvar arasında, baş başa olmalıydılar! Kendilerine bir avuç sessizlik, birkaç metrekare oda satın almalıydı! İşte o anda, bir otelin yüksek taştan cephesinde parıldayan altın yaldızlı adı, ona yanıt verircesine ön plana çıktı, cam kapısı adeta onlara doğru bir kemer oluşturdu. Adamın adımları yavaşladı, soluğu kesilir gibi oldu. Durdu, şaşkındı, kolunu gayriihtiyari kadının kolundan

çekti. "Şurası iyi bir otelmiş, tavsiye ettiler bana," diye yalan söyledi, utancından heyecanla kekeleyerek.

Kadın korkuyla geriledi, solgun yüzüne kan hücum etti. Dudakları kıpırdadı, bir şey söylemek istedi – belki de on yıl önceki aynı sözler, o ürkek "Şimdi olmaz! Burada olmaz" dökülecekti dudaklarından.

Ama o anda adamın üzerine çevrilmiş ürkek, gergin, sinirli bakışlarını gördü. Sessiz bir onayla başını eğdi, cesaretsiz adımlarla adamın peşi sıra yürüyüp eşiği atladı.

Otelin resepsiyonunda, müşteriyle arasına mesafe koyan ahşap bölmenin ardında görevli duruyordu; yüzünde umursamaz bir ifade, başında renkli bir şapka vardı, bir geminin çanaklığında gözetleme görevini yerine getiren kaptan misali çalımlıydı. Çekinerek içeri giren ikiliye doğru tek bir adım bile atmadı, tek yaptığı küçük bavulu küçümseyen ve değer biçen bir bakışla hızla süzmek oldu. O yerinde beklediği için kadınla adam onun yanına gitmek zorunda kaldılar, ama birden önüne açtığı kocaman yevmiye defterinin sayfalarını hararetle inceliyormuş gibi yaptı. Konaklamak için uğraşan adam önüne gelip durunca başını kaldırdı, soğuk ve sınayan bir ifadeyle, "Rezervasyonunuz var mı?" diye sertçe sordu, karşısındakinin neredeyse suçluymuş gibi verdiği olumsuz yanıt üzerine yeniden önündeki sayfaları karıştırmaya başladı. "Korkarım boş oda yok. Bizim bugün burada bayrak teslim töreni vardı, ancak," dedi, sonra lütfedercesine, "ne yapabilirim diye bir bakacağım," diye ekledi.

Küçük düşürülen adam, *şunun ağzına bir yumruk indirebilmek isterdim*, diye geçirdi içinden, *şu her yeri şeritli başçavuş kılıklının;* on yıldan sonra ilk kez yine dilenen, merhamet edilen kişi ve davetsiz misafir olmuştu orada. Ama kasıntı adam bu arada karmaşık incelemesini tamamlamıştı. "27 numara az önce boşaldı, iki yatak-

lı bir oda dır, eğer ilgilenirseniz." Boğuk bir sesle hemen, "Tamam," diye homurdanmaktan başka seçeneği olmayan adam uzatılan anahtarı eli titreyerek aldı, bu adamla arasına bir an önce suskun duvarların girmesi için sabırsızlanıyordu. Derken arkadan, "Kaydınızı yapın lütfen," diyen sert ses yeniden çınladı, adamın önüne dikdörtgen bir kâğıt konuldu, on ya da on iki sütuna bölünmüştü, bunları doldurması gerekiyordu; mesleği, adı, yaşı, doğum yeri, yaşadığı yer ve ülke, yani kurumların insana sorduğu rahatsız edici sorular... Hoşlanmadığı bu işi hızlıca yerine getirdi, ama kadının soyadının istendiği yere yalana başvurup (aslında bir zamanlar en gizli arzusuydu bu) aralarında evlilik bağı varmış gibi kendi soyadını yazarken, elindeki hafif kalem onu suçüstü yakalamışçasına titredi. İnsafsız adam yazdıklarını inceledi, etli parmağıyla boş sütunu göstererek, "Şuraya da kalacağınız süreyi bildirin," diye eleştirdi. Kalem öfkeyle, "Bir gün," notunu düştü: Bu yabancı hava adamı öylesine boğmuştu ki, heyecandan alnının terlediğini hissetti ve şapkasını çıkardı.

Bitkin bir halde yana döndüğü sırada, koşarak gelen nazik olmaya özenli bir hizmetli, "Birinci kat, sol taraf," diye açıklamada bulundu. Ama adamın gözleri yalnızca kadını aradı: Kadın, işlem süresince kendini sıkıp bütün ilgisini, önünde hareketsizce durduğu adı bilinmeyen bir sopranonun vereceği Schubert resitalinin afişine vermiş, ancak omuzları rüzgâra tutulmuş çayırlar misali titremişti. Kadının var gücüyle heyecanına hâkim olmaya çalıştığını adam utanarak fark etti: İçindeki arzuya rağmen, *onu kendi dinginliğinden koparıp neden buralara sürükledim,* diye düşündü. Ama bu yoldan geri dönüş yoktu artık. "Gel," diye ısrar etti adam usulca. Kadın, adamın yüzüne bakmadan afişin önünden ayrıldı, öne geçti, ağır ağır ve zorlukla attığı adımlarla merdiveni çıkmaya başladı: *Yaşlı bir kadın gibi,* diye düşünmekten kendini alamadı adam.

Adam bu düşünceye, kadın birkaç basamağı zorlanarak çıkmak için elini tırabzana koyduğu sırada bir saniye süreyle kapıldı, sonra bu çirkin fikri kendinden hemen uzaklaştırdı. Gelgelelim zorla beyninden attığı bu duygunun yerinde geriye soğuk, acıtıcı bir şey kalmıştı.

Sonunda üst katın koridoruna ulaştılar: Suskunlukla geçirdikleri bu iki dakika sonsuzmuş gibi geldi. Kapılardan biri açık duruyordu, onların odasıydı burası: Odacı kız elinde toz bezi ve süpürgeyle içeride hâlâ çalışıyordu. "Bir saniye, hemen bitiriyorum," diye özür diledi, "oda az önce boşaldı, ama girebilirsiniz, temiz çarşaflar getireceğim sadece."

Girdiler. Pencereleri kapalı odanın havası ağır ve tatlımsıydı, içerisi zeytinyağlı sabun ve sigara dumanı kokuyordu, yabancı birilerinin görünmez silueti bir yere büzülüp oturmuştu adeta.

Çift kişilik dağınık yatak, odanın hangi amaca hizmet ettiğini açıkça gösterircesine ortada küstahça duruyordu, belki de insanların sıcaklığını koruyordu hâlâ. Bu açıklık adamı tiksindirdi: Elinde olmadan kaçarcasına pencereye doğru gitti, camları sertçe itip açtı: Sokağın dumanlı gürültüsüyle karışmış olan nemli ılık hava, salınarak geriye doğru çekilen perdeleri aşıp odaya doldu. Adam açık pencerenin önünde durdu, yüzünde gergin bir ifadeyle üzerlerine karanlık çökmüş çatılara baktı: Nasıl iğrenç bir odaydı bu, burada olmak utanç vericiydi; baş başa olmanın yıllarca özlemini çektikten sonra nasıl bir düş kırıklığına uğramışlardı, o da kadın da bunun böylesine ani, böylesine çıplak olmasını istememişlerdi! Üç, dört, beş kez soluk alıp –sayıyordu çünkü– dışarıya baktı, ilk sözü söylemeye cesareti yoktu; ardından hayır, kendini zorladı ama konuşamadı. Sonra adamın tahmin ettiği, korktuğu gibi, kadın kurşuni pardösüsünün içinde taş gibi, kaskatı halde

odanın ortasında öylece duruyordu, kollarını hem sarkıtıp hem bükmüştü, oraya ait değilmiş de şiddetli bir rastlantı, bir yanlışlık sonucu kendini bu aykırı odada bulmuş gibiydi. Eldivenlerini çıkarmıştı, belli ki bir yere koyacaktı, ama bu odanın bir yerine bırakmaya tiksinmişti: Böylece eldivenleri içleri boş kabuklar gibi elinde sallanıyordu. Gözleri bir peçenin ardında donup kalmıştı sanki: Adam dönünce ona yalvararak baktılar. Adam anlamıştı. "Ne dersin," –sesi, tuttuğu soluğunda boğulmuştu– "ne dersin, çıkıp biraz dolaşsak mı? Burası çok boğucu."

"Evet... Evet." Sözcükler, kurtulmuşçasına ağzından taşmıştı kadının – korku, zincirlerini kırmıştı. Kadının eli hemen kapı koluna uzandı. Adam, daha ağır adımlarla onun arkasından yürüdü ve gördü: Kadının omuzları, öldürücü pençelerden kurtulmuş bir hayvanınki gibi titriyordu.

Cadde sıcak ve insanlarla dolu halde bekliyordu, geçit resminden dolayı insanlar hâlâ akın akın yollarda oldukları için huzursuz bir hareketlilik hâkimdi; böylece kadınla adam daha sakin olan yan sokaklara, on yıl önce yaptıkları bir pazar gezmesinde yürüdükleri, şatoya çıkan o ormanlık yola saptılar. Adam gayriihtiyari, "Hatırlıyor musun, bir pazar günüydü," dedi yüksek sesle; belli ki aynı düşüncelere dalmış olan kadın, "Seninle yaşadığım hiçbir şeyi unutmadım," diye usulca yanıt verdi. "Otto, okul arkadaşıyla yürüyordu, önden deli gibi koşturuyorlardı, ormanda az kalsın kaybedecektik onları. Geri dönmesi için ben arkasından seslenip durmuştum, aslında istemeden yapmıştım bunu, çünkü seninle yalnız kalmak için can atıyordum. Ama o günlerde birbirimize yabancıydık henüz."

"Bugün de," diye şaka yapmaya çalıştı adam. Ama kadın sesini çıkarmadı. *Bunu söylememem gerekirdi,* diye

düşündü adam sıkıntıyla: *İkide bir o günlerle bugünü karşılaştırmam için beni dürten şey nedir böyle? Ona bugünden söz etmeyi neden başaramıyorum? O günler ve geçmiş zorla aramıza giriyor.*

Konuşmadan yamacı tırmandılar. Binaların solgun ışıkları aşağıda görünmeye başlamıştı bile; akşamın inmeye başladığı vadide kıvrılarak akan nehir gitgide daha çok ışıldıyor, hışırdayan ağaçlar karanlık yaparak üzerlerine doğru eğiliyordu. Karşıdan gelen yoktu, önlerinde sadece kendi gölgeleri sessizce ilerliyordu. Bir sokak lambası ne zaman üzerlerine çapraz olarak vursa, gölgeleri sarılırmış gibi iç içe geçip eriyor, yayılıyor, kavuşuyor, iki beden yekvücut oluyor, sonra yeniden kucaklaşmak üzere ayrılıyordu; oysa o sırada onlar yüzleri solgun, soluk soluğa yürüyorlardı. Bu garip oyunu, ruhları olmayan bu karaltıların kaçmalarını, tutmalarını, yeniden kucaklaşmalarını büyülenmiş gibi izliyordu adam; onların yansımalarından başka bir şey olmayan bu gölge bedenlerin, bu cansız endamların kaçışlarına ve birbirine dolanmalarına hastalıklı bir merakla bakarken, akıp kaybolan simsiyah resmin etkisine kapılıp yanında yürüyen canlıyı neredeyse unutmuştu. Tam olarak bir şey düşünmese de bu ürkek oyunun ona bir şeyi, içindeki kuyunun derinlerinde yatan ve şimdi huzursuzca kabaran bir şeyi anımsattığına dair bunaltıcı bir his vardı içinde; sanki anımsamanın yarattığı bakraç, tehdit edercesine usulca yaklaşıp huzursuzluk veriyordu. Neydi bu acaba? Adam, uyuyan ormandaki bu gölge oyununun ona neyi anımsattığını bulabilmek için bütün duyularını zorladı: Bazı sözler olmalıydı, bir olay, bir yaşantı; duyduğu, hissettiği bir şey, bir melodiye bürünmüş, çok derinlerde yatan, uzun yıllar dokunmadığı bir şey.

Ve bilinmezlik ansızın dağıldı, unutmanın karanlığında ışıltılı bir aralık belirdi: Sözlerdi bunlar, bir akşam kadının

ona odada okuduğu bir şiirdi. Bir şiirdi, evet, Fransızcaydı, adam sözcükleri anımsıyordu, kavurucu bir rüzgârın sürükleyip getirmesi gibi bir anda dudaklarındaydılar ve yabancı bir şiire ait unutulmuş bu dizeleri on yıl öteden kadının sesinden duyuyordu:

Dans le vieux parc solitaire et glacé
Deux spectres cherchent le passé

Bu dizeler belleğinde canlanır canlanmaz buna sihirli bir hızla bütün bir fotoğraf ekleniverdi: Altın sarısı lambanın loş salonda ateş gibi yandığı bir akşam, kadın ona Verlaine'in şiirini okumuştu. Kadının o günkü oturuşu gözünün önünde canlandı; lambanın gölgesinde karanlıkta kalmıştı, hem yakın hem uzaktı, sevdiği ve ulaşamadığı kadın; yüreğinin o gün heyecandan nasıl çarptığını bir anda hissetti, kadının mısranın ahenkli dalgasında titreşen sesi çalındı kulağına, şiirde –yalnızca şiirde bile olsa– "özlem" ve –başka dilde ve başkaları için söylenmiş bile olsa– "aşk" deyişini duydu, o sesten, onun sesinden bunları duymak sarhoş ediciydi. Bu şiiri yıllardır nasıl unutmuştu, evde yalnız kaldıkları ve yalnız olmaktan akılları karışınca tehlikeli konuşmalardan kaçıp kitapların tehlikesiz dünyasına sığındıkları; bazen derin duyguların açık itirafının çalılıklarda yanan ışık gibi sözcüklerin ve melodilerin ardında birdenbire parladığı, çılgınca ışıldadığı, itirafın kendi var olmasa da mutluluk verdiği o akşamı nasıl unutmuştu? Bunca zamandır nasıl unutabilmişti? Peki bu kayıp şiir aklına nasıl bir anda gelivermişti? Dizeleri gayriihtiyari içinden okuyup tercüme etti:

Issız eski parkta karlar içinde,
Arıyor geçmişi iki gölge

Bunları kendine söyler söylemez anlamıştı, ağır ve ışıltılı anahtar elindeydi, uykuya dalmış derin kuyulardan alabildiğine parlak, alabildiğine keskin bir şekilde bir anda çıkagelen bağlantıyı anımsamayla birlikte kurmuştu: Yoldaki gölgeler yapmıştı bunu, kendi sözcüklerine dokunup onları uyandırmışlardı, evet ama bundan da fazlası olmuştu. Ve adam bir ürpertiyle gerçekleşen kavrayışının anlamını, sözcüklerin gerçeği söyleyen anlamını ansızın hissetti: Geçmişlerini arayan, artık gerçekte var olmayan geçmişe boğuk sorular yönelten bu gölgeler onların kendisi değil miydi? Gölgeler, canlanmak isteyen ama bunu artık başaramayan gölgeler... Ne kadın eski kadındı ne de adam eski adam... Ama tıpkı ayaklarının dibindeki bu kara hayaletler gibi kendilerini bulmak için boş yere didiniyor, cansız ve güçsüz çabalarla kendilerinden kaçıp, kendilerini yakalamaya çalışıyorlardı.

Bilinçsizce iç geçirmiş olmalıydı ki kadın hemen ona doğru döndü: "Neyin var, Ludwig? Ne düşünüyorsun?"

Ama adam geçiştirmekle yetinip, "Hiç! Hiç!" dedi. İçinin daha derinlerine kulak verip geçmişe döndü; acaba o ses, anımsayarak gerçekleri söyleyen o ses ona dönüp, geçmişle birlikte bugünün üzerindeki örtüyü de kaldıracak mıydı?

MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 112

Zweig'ın 1920'li yıllarda yazdığı tahmin edilen bu novellanın el yazması ölümünden sonra oldukça geç bir tarihte, 1970'lerde gün ışığına çıkarıldı. Ve aşkın sınır tanımazlığı üzerine yazılmış en yoğun, en etkileyici metinler arasında yerini aldı.

Geçmişe Yolculuk, zamana, mekâna ve değişen koşullara direnen yasak ve tutkulu bir aşkın hikâyesidir. Bu çılgın aşk önce okyanusun ve daha sonra da Birinci Dünya Savaşı'nın araya girmesiyle dokuz yıllık bir kesintiye uğrar. Yıllar sonra yeniden buluşan iki sevgilinin hayatları büyük bir değişime uğramıştır. Önlerinde uzanan belirsiz geleceğe, geçmişin sürekli aralarına giren gölgesine rağmen, aşk doludizgin sürmektedir...

STEFAN ZWEIG (1881-1942): Viyana'da varlıklı bir Yahudi ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Zweig, yaşamı boyunca Avrupa'nın hızlı değişimine tanıklık etti. 1934'te Nazilerin baskısı yüzünden Avusturya'dan ayrıldı. Önce İngiltere'ye, 1940'ta da Brezilya'ya göç etti. *Satranç*, *Amok Koşucusu*, *Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu*, *Bir Kadının Yaşamından Yirmi Dört Saat*, *Olağanüstü Bir Gece* gibi unutulmaz novellaları ona büyük bir ün kazandırdı. Roman, şiir, öykü, deneme, biyografi ve oyun gibi farklı türlerde çok sayıda yetkin ürün verdi. Psikolojiye ve Freud'un öğretisine duyduğu ilgi onu derin karakter incelemelerine götürdü. Önemli denemeleri arasında *Üç Büyük Usta* (1920); *Kendileriyle Savaşanlar* (1925) ve *Kendi Hayatının Şiirini Yazanlar* (1928) sayılabilir. *Ungeduld des Herzens* (1938; Sabırsız Yürek) adlı bir psikolojik romanı da mevcuttur. Yazara ün kazandıran bir başka yapıtı *Sternstunden der Menschheit*'tır (1928; *İnsanlığın Yıldızının Yükseldiği Anlar*). Zweig ayrıca Joseph Fouché, Marie Antoinette ve Mary Stuart'ın nesnellikten çok sezgiye dayanan biyografilerini kaleme aldı. Avrupa'nın Hitler'e köle olduğunu görerek umutsuzluğa kapılan Zweig, 1942'de ikinci eşiyle birlikte intihar etti.

9 786052 953440

BÜTÜN ESERLERİ - 18

7 TL